

Верољуб Вукашиновић

СВЕТИ ЖАР

СВЕТИ ЖАР

Верољуб Вукашиновић

Верољуб Вукашиновић

СВЕТИ ЖАР

Библиотека
КАЛИНОВАЧКИ
ПОЕТСКИ ВИЈЕНАЦ
Књига 8

Уредник
РАНКО БАТИНИЋ

На задњој корици:
Панорама Калиновика с почетка двадесетог века

Верољуб Вукашиновић

СВЕТИ ЖАР

ГРАФОМАРК

Лакташи

2015

Уводна напомена

Књига одабраних и нових песама *Свеїи жар* сачињена је прегруписавањем песама из претходних збирки овог аутора, међу којима су и два избора. За ову прилику, песме су подељене у више циклуса са идејом да се у сваком од њих тематизује свети жар као жар са огњишта старе куће, жар молитве и тамјана, жар святих места и путовања, жар поетског надахнућа и песничке посвете, кроз укрштај са скраћеним и прекомпонованим обликом збирке песама *Изнад облака* која је награђена „Петровданским вијенцем“ 2013. године.

Нове песме у овој књизи су: *На љуїу за Калиновик, Књижевно вече у Тверу, Сїарица на Волїи, Милану Радићу љосвеїа, Последњи сусреї са Ненадом Михаїловићем, Пуїин, Посланица Бранку, Писмо Свеїом Сави и Пред дедином сликом из љрвої свеїскої раїа* док је песма *Пуїовање у Херцеїовину* делимично измењена у односу на претходно објављену верзију. Такође, у појединим песмама извршене су одређене интерпункцијске и лексичке измене у односу на претходна издања.

В. В.

НА ПУТУ ЗА КАЛИНОВИК

Са Мораве поћи тамо преко Дрине
Ка виловом долу ка цвету калине

Ка пределу где су процветале риме
Калоперу јечму миле посестриме

То души је сласно али морам рећи
Није тако ласно Романију прећи

Ту ме може срести Старина Новаче
Да ме пита шта си научио ђаче

Шта читаш у слову љубостињског крина
Да ли знаш напамет Старог Вујадина

Сећаш ли се смрти Мајке Југовића
Лазареве клетве руке Обилића

Краљевића Марка Љутице Богдана
Палиш ли им свеће сваког Видовдана

СТАРА КУЋА

ГЉИВЕ

Као дечак одлазио сам
У влажну и сањиву утробу шуме
Да у рану зору потражим гљиве
Које су у то време
Биле скупоцене

Препознавши ме шума ме је
Мајчински примала у себе
И заједно са мношћом дисала је
Једним истим великим плућима

А на њеним најлепшим пропланцима
Смешиле су се тек изникле гљиве
Које је у току ноћи моја мајка
Просула из својих
Дубоких недара

ДУБ

Давно ми доба дуби дуб
Словенских шума свети стуб
Из кога ниче слика бога
Обриси врта сред земног лога

Давно ми доба дуби дуб
Пре цркве беше свети луг
У њему испод храстовог листа
Преци чекаху рођење Христа

Давно ми доба дуби дуб
Дрхти у мени страхотни руб
Где са простором време се спаја
Где на почетку тајна је краја

ТРАГОВИ

Под прагом
Траг до трага

Унатраг
Трагови до трапа

У трапу труну
Преци

Утрапио их
Творац у тмушу

У њима проклијало
Семе за нашу душу

КОЛЕДО

Кроз сунчеву капију
Прошао си Коледо

И пред мене дошао
Да заједно играмо

Стару игру весело
Ој, Коледо, Коледо

РУСТУЛ ГОРА

Ој брекињо субрекињо
Рустул горо загоро

У загорје зађох
Јелене нађох

Јелени ме одведоше
На ранило на појило

ЉЕЉЕН

Љељо ле јелене
Јелене давни војводо

Прастаром шумом
Пролазиш

Предака душе
Проносиш

СМРТ ЈЕЛЕНА

Јелена ловци убише
Из рогова дрво поникло

Под дрветом се молише
Од њега крст начинише

ПОВЕСМО

О мотовило
Повесно

Свило се свило
Повесмо

Из њега светли
Небесно

Семе у нама
Словесно

ВОДА

У дубок бунар
(земљино бедро)
спустих старинско
дрвено ведро

Пречиста вода
преда мном игра
врти се у њој
сунчева чигра

Свежина њена
душу ми поји
бистра још грлом
гргољи мојим

ЗАПИС

На рубу шуме
Издвојен, сам
Сеоски Запис
(предачки храм)

Штрчи ка небу
Несечен, чврст
У њему давно
Урезан крст

Палимпсест божји
Свети знамен
Предачких душа
Биљни пламен

О ВАТРИ

Праотац
Певао ватри
Опчињен божјим
Даром

О ватри
И ја снатрим
Над запретаним
Жаром

СТАРА КУЋА

Зврји празно огњиште
Око њега се
Скупљаху преци

Ја који угасих ватру
Стојим над њим
Наднесен

Пишући нешто
По пепелу

ОТАЦ

Слушам оца
Говори о обичним
Сељачким стварима

О водама и травама
О пчелама и славама

О сетвама
И жетвама

НОЋНИ РЕФРЕН

Стара кућа, авлија
Бруј дечачких арија
Чујем шкрипу капије
Од храстове јапије

Усним стожер, тамни трап
Отвори се дубок зјап
Наиђе пред свитање
Увек исто питање

Где су оне светиње
Где су очи детиње

СТАРЕ РЕЧИ

Често надомак зоре
Наиђу старе речи
Ко облик ноћне море
Што никад се не лечи

Оживе оцаклије
Зашкрипе колесари
Пропева свет ракије
У сатрулој бачвари

Где још ме лупка лупна
И чобања одзвања
А табарка ко барка
Из прошлости израња

И стари разбој чујем
Бије у својој бити
То ткаља потку снује
Од непреболних нити

Сред брдила и брда
Сред канура и каца
Мисао заврлуда
Кроз језик праотаца

Док безброј неких руку
У храстовој самоћи
Граде кућу у звуку
Мог несна усред ноћи

СТАРА КУЋА, АЛИЛУЈ

Точио се стари руј
И хвалио пчелни бруј
Певало се Алилуј
И Господи Помилуј

Знали су се храст и бор
Текао је разговор
Стара кућа беше двор
Где се држи часни збор

Отац као жрец и маг
И домаћин Богу драг
Чувао је кућни праг
Старог претка далек траг

Кућни светац свети жар
Хранио је мал и мар
Кроз ударје слао дар
Мирис цвету плоду чар

Стара кућа оштар брид
Распуко се древни зид
Избледео дечји стид
Ослабио јасан вид

Кућни светац скрио се
(усред песме свио се)
Славски жамор слио се
У језичке киоске

Млад домаћин го и бос
Подупире кућну ос
У дворишту пева кос
Доћи ће нам незван гост

А из песме тавни хуј
Виче му кроз нервни струј
Беж' у кућу Алилуј
И Господи Помилуј

БИВШЕ КУЋЕ УКУЋАНИ

Парче неба место крова
Из темеља никла зова
Они што су о њој знали
Помрли су у свирали

Кроз зидове дува ветар
Паук плете сантиметар
Паучине крхко здање
Последње је кућно ткање

Ту, на бившем жар огњишту
Сад се само мрави бишту
И развлаче из пепела
Мрву оног давног јела

Ког једоше, уз лик свеца
Моји преци бивша деца
Бивши људи бившег доба
Укућани тајних соба

РАКИЈСКИ ШАПАТ

Крај казана окупљени преци
И понеки потомак што чили
Чујем шапат ракијо потеци
И врати нас у то што смо били

Помози нам мученице љута
Да будемо опет земни гости
Већ одавно лежимо крај пута
Подигни нас и загреј нам кости

Одреши нам посмртне узице
Напуштени шљивици нас зову
Кани на нас небеска сузице
Ако чујеш иловачу ову

ЧАТМАРА

Још памтим кућу чатмару
Оронулу, раслабљену
Ту кошничицу прастару
У време претка рабљену

Каткад оживи. Цветније
Засветле стари дувари
Зашуме тад столетније
И храстови у дубрави

И тајна неке пратвари
Што јача је од трошности
Зажари се на огњишту

У старој кући чатмари
Засија цитат прошлости

И не да да га избришу

ЕКСЕР

Испод кућне греде нађох старе свитке,
Записани нису али се још памте,
У њима је опис непрестане битке,
У њима су речи које сунцем пламте.

Ту су моји преци ко свети ратници,
Изникли из земље, из храстових шума,
Ту је венчић цвећа на старој вратници,
Које више нема, осим у дну ума.

Ничег више нема у кући чатмари
Којој храстов дирек не да да се сруши,
Само један ексер, зарђао, стари,
Као да је негде укуцан у души.

Тај једини сведок Вождовог времена,
Знам да га је руком на огњишту сково
Онај коме нисам чак ни до колена,
Моје време није време ратниково.

О њега су, пише мојим родословом,
Они што су били нашег стабла дебло,
Качили оружје, где ја качим слово,
Да бих био с њима док је срце зебло.

ПРЕД ПРАГОМ СТАРЕ КУЋЕ

Овде је оно што ме цели,
Пчелињак, јутро, багрем бели.

Звуци из шуме где живеж врви,
Старинска кућа, преци у крви.

На небу млазњак, на мору глисер
А ја сам овде, тело Мелисе

Кроз сунчев дискос лагано жари
Мисао моју над кровом старим.

ОДЛАЗАК У СЕЛО

Боље да и нисам ишао у село,
Не бих тебе срео, неуморна пчело,

Ти ми не би рекла колико сам лета
Удаљен од тебе и од пољског цвета

И не би ми рекла деца оног храста
Да узалуд мерим висину свог раста

Барем да посејах шаку детелине,
Да умирим оне гласове из тмине

Не би ме из куће дозивали они,
Које ноћу тражим, сам, по васиони

Да чувах у себи праве земљоделце
Можда би и моје засветлело делце

И платно у стиху било би још беље
Да су га белиле чобанке и преље

Не би ме сколило ово што ме сколи,
Да бар има ђака у основној школи

ПРИСОЈЕ*

Све више мени присно је
Брдашце звано Присоје

Ту свратим каткад с пречице
Да чујем шапат речице

И прочитам пар редака
Над гробовима предака

* Сеоско гробље.

CBETA MECTA

ГРЛИЦА

Понекад насред улице
Сред муклог доба, станишта
Зачујем дозив грлице
Из неких далеких ланишта

Као да туку трлице
Прастару песму племена
Као да испредају преслице
Фино повесмо времена

Као да проструји кроз мисао
Порука нека праскрита
Коју је творац записао
У слову птичјег санскрита

Тако ме гласом нечијим
Дозива сетна грлица
Док још је храним дечијим
Хлебом од несталих мрвица

ПЧЕЛА

Долете пчела од Бога
Донесе умну поруку

У тварном врту роди се
Пролећу светлом радуј се

Са врелим летом играј се
Кад јесен дође стишај се

Сакупи земне плодове
Сачекај беле снегове

ПЧЕЛИЊАК

Постоји пчелињак
У мом срцу

У њему пчеларе
Моји преци

Они певају
Пчелиње псалме

Господу нашем
Оцу пчела

А наша Мати
Матица словесна

У пчелињаку
Словном се јавља

ЈЕСЕН У ПЧЕЛИЊАКУ

Бошку Николићу

Јесен је у пчелињаку
Где небески се огледа ред
И међу пчелама светло је
Као међу словима

А старац што је
Над њима бдио
Отишао је

Он сада справља мед
Што капље у сновима

СВЕТА МЕСТА

Постоје места што нас вежу
Са вертикалом нашег спаса
Места где наше мисли сежу
Даље од ума слова гласа

Места посебно осветљена
Светлошћу благом из висине
Молитвом тихом просветљена
Нетварним које у тварном сине

Постоје места где неко слуша
Неизговорене наше речи
Где нечија нас додирне душа
Усред тишине која лечи

ВЕЧЕРЊИ БРУЈ

Стан љубави
Тајна шкриња

У времену
Љубост тиња

Камен чипком
Храм отвара

Крин у руци
Неимара

Слово везе
Љуба стидна

Госпа сиња
Монахиња

Светост места
Тихост бити

Жижак трепти
У молитви

ЉУБОСТИЊА. ПЧЕЛИЊАК

Земаљска здела
Небески мед

Матица Мати
Пчелињи ред

Над црквом звоно
Кроз време свира

Христос у себе
Пчелице збира

КАКО ЈЕ ТИХО, ГОСПОДЕ

У ѿорѣи Љубосѣиње

Како је тихо, Господе
У овој порти кнежевској
Миришу липе госпође
У светлој срми словенској

Долећу пчеле златасте
Из пчелињака монашког
Сестринству поздрав доносе
Од Оца нашег небеског

Како је тихо, Господе
У овом храму осаме
Чују се само молитве
И умни шапат везиље

ЗИДАЊЕ ЉУБОСТИЊЕ

*Зида Раде цркву Љубостињу
Мушки зида, женски украшује
Беојачки ђо мермеру везе
По мермеру кано ђо ђерђефу*
Владика Николај

Мушки зида, женски украшује,
Занет црквом, сликом савршенства.
Љубостињско слово исписује
Рукописом витештва и женства.

Док прилазе дани у пламену,
Док се ближе ноћи зверне језе,
Он с нежношћу чипку у камену
Мушком руком девојачки везе.

Грађевину од светлосне грађе
Зида Раде, у часу усуда,
У облику крстоносне лађе
Што пловиће до страшнога суда.

Тајном крина надахнути зидар,
Псалмопевац у лепоти храма,
Кнегињине душе вешти видар,
Да ли зида још увек у нама.

ЈУНСКО ЈУТРО У ЉУБОСТИЊИ

Све што је светло са ове стране
Светли у порти Љубостиње
У липи мирише свети знамен
У псалму бруји племе пчелиње

Чује се негде у дубини
Скривено длето неимара
И видан бива вез у тмини
Што још га везе везиља стара

Све сабрано је да утажи
Неутаживу варку света
Врелину жалца молитва блажи
У крину осмех спасења цвета

Светли одјутрос у Љубостињи
Све што је светло са ове стране
Док црква плови у тишини
И шири двери оностране

МОЛИТВА ЗА БЛАГОСЛОВ У ПЧЕЛИЊАКУ ЉУБОСТИЊСКОМ

За благослов Те молим
Матице из висина
Наших се душа сети
Ти, мајко Божјег сина

За благослов Те молим
Краљице мудрих пчела
Разјасни наше мисли
Просветли наша дела

Нека прашина тешка
На нас је давно легла
Учврсти наше саће
Прочисти наша легла

За благослов Те молим
Прамајко у розети
Ти, чистија од крина
Наших се душа сети

МОЛИТВА КНЕГИЊИ МИЛИЦИ

Са Јефимијиног светог веза
Грлица словних чују се гласи:
Небеским нитима свет је свезан,
У помоћ дођи, ма где да си!

За тобом плачу горе и хуми,
Крај задужбине светло се гаси,
И другачије време шуми.
Дођи у помоћ, ма где да си!

Да ли то липа ромори смерна
Ил' пчела лети понад слеза,
И крина који ће да нас спаси?

То нам ти шапћеш, благоверна,
Нема нам кнеза, нема нам кнеза.
У помоћ дођи, ма где да си!

МАЛА СВЕТОСАВСКА МОЛИТВА

Од мене почни Оче
Одмери моја дела
Јесам ли сасвим срочен
Или сам делић дела

Испрљало се платно
Замукла песма себра
А све је теже клатно
Што удара у ребра

Од мене почни Грехе
На видело до века
Шћућурен испод стрехе
Један ме голуб чека

ДВА ЖИЧКА СОНЕТА У ЦВЕТНОЈ НЕДЕЉИ

Ово је време које испира
Боју са фреске, полен са цвета,
Увећава се празнина збира
У отицању минулих лета,
И тамни светлост што нас збира
У дух кошнице, у бруј лета.

Куда су отишла житна поља ?
Где је нестала бистрица река ?
Изнутра рањен, миран споља,
Болујем боје далеког века.

У себи сричем песму о Жичи,
Да не заборавим матерње штиво,
Вирус разара потку у причи
И ослабљује везивно ткиво.

Значењем зрачна, опрости мени,
Што неук тумачим твоје знаке,
Дрво живота што се зелени
Са неба упија сунчеве зраке,

Па и ја тражим знак благослова
У твоје имену, седмобрата,
А жижна твоја четири слова
Имену мом су потајна врата.

У Цветној недељи, када се гасе
Угарци сумње у бистрој води
Пролећног јутра, и када с неба

Господ нам шаље васкрсне гласе,
Мисао моја ка теби броди,
Житнице словна, и Свети Спасе.

ПЛАЧ

Дејани Николић

На пољу Косову, где кнез војску маче,
У времена давна, то зна свако ђаче,
Пред знаком што хоће да га обезначе,
Невидљиви зид је и пред њим се плаче.

Подигнут је тачно сред Гази Местана
И видан је оку сваког Видовдана,
Али нико од нас који се тог дана
Скуписмо на помен заплакао није.

Само песникиња, велеградско маче,
Враћена на кратко пред пресвете дворе,
Сва обневидела, или с другим видом,

Чији зрак и моју душу болно таче,
Са два крупна ока што ко кондир горе,
У име свих нас је плакала пред зидом.

СОКОЛИЦА*

Дођох из летње доколице,
Нимало налик Страхињић Бану,
Пред Твоје лице Соколице,
У августовском дивном дану.

Са истањеном лирском пређом,
Свирач на одсвираној ноти,
Стојим пред Тобом, као међом.
Да ли ме има на Божјој коти?

Кадар ни стићи, ни утећи,
И препун светских сагрешења,
Не знам пред Тобом шта ћу рећи.
А знам да мост си до спасења.

Нимало налик соко птици
Свикао већ сам постојати.
У врућици, у дрхтавици,
Пред Тобом стојим, Богомати.

* Манастир на Косову, задужбина Бановић Страхиње

МАЛА ГОСПОЈИНА У МОСТАРУ 2008.

Требало је прећи добар део груде
И доћи до међе, покидане пређе,
На дан кад си сишла међу грешне људе,
У свему височна, Дево непорочна.

Овде, где се збило *їреїїразничко вече*
У песничкој души, рука која руши
Срушила је свети подупирач неба.
И просула *їрке залоїаје хљеба.*

Али опет светли шачица дечице
Испред Твога храма, а Ти си у нама,
Никад изречена, што без узречице
Праштања си слика, Дево боголика.

НОЋ У ОСТРОГУ

Реч је о чуду : хиљаду људи
На топлој стени надамак небу.
У оку библијски приказ руди.
Костретне мисли душу ми гребу.

На голој земљи прострто ћебе,
Под главом торба од сна и бриге.
Телу је топло ал' душа зебе.
Пред светитељем залуд ми књиге.

Грех се кроз мене црвено скроздри,
Превише света у себе упих,
Мирисе земне носим у ноздри,
И пламен полена који скупих.

Који верују спасени биће,
Мисао изнова душу ми цели.
Изнад свечеве пећине свиће
И светлило се од таме дели.

Реч је о чуду : на топлој стени
Из сна се буди хиљаду душа.
А један мрав се шета по мени
И откуцаје мог срца слуша.

MOPAM HA MOPABY

ТРИ ПИТАЊА ПУТНИКУ

За Милушина Дедића

Путниче који хиташ
Ка непознатој слици

Да ли умеш да читаш
Путоказе у птици

Да ли осећаш ветар
Са завичајних гора

Док се пењеш у етар
Док силазиш у мора

Путниче који јеси
Открио места скрита

Да ли ти у адреси
Још куца срце Скита

СТРАЖИЛОВО

Печат у души Предео
Са златотиском јесени
Снимак, још неизбледео
У свакодневној опсени

Ту сам, у тајној радости,
Са висинама словио
И кошутицу младости
Кроз сновиђења ловио

Ево ме сада, опстајем
У свакодневљу столујем
Кад сам са собом остајем
За Стражиловом болујем

НА ПОВРАТКУ ИЗ ВРАЊА

На повратку из Врања
(Бора, мириси југа)
Мислим на путовања
Земаљска, а и друга

Још некуд биће хоће
Са сунцем да се љуби
Још јужних мора воће
Окусили би зуби

Кроз лавиринте чула
Слутим да радост тела
Ка западу прилази

А душа би се пела
У страху од расула
Ка витлејемској стази

ЛЕТЊИ ДАН У МАНАСТИРУ САВИНА

На брегу изнад жала
Камена црква, звоник
Цврчци певају хвала
Док гори горионик

Усред сам равнотеже:
Борови, море, стење
И гробови што леже
Чајући васкрсење

Од тла и лета кушан
Оставих тело доле
Сред каменитог жала

Чудесна звона слушам
То се за мене моле
Цврчци певају хвала

ПУТОВАЊЕ У ХЕРЦЕГОВИНУ

Путујем у Улог с песником из Клиње
Носећи у себи слику Љубостиње.
Као пропусницу за Херцеговину
Стежем своје строфе да се не размину.

Далеки Хиландар као да је ближе
С водичем из песме у Требиње стижем
Да приклоним главу пред песника кнезом
И да га дарујем љубостињским везом.

Глас водича боји Црквине на Вису
Знај да речи овде изгубљене нису
И да ће у чашки ћириличног крина
Засветлети једном сва Херцеговина.

КУЋИЦА ОД ПУЖА

Кроз етар ми стиже
Мио стручак гласа,
То ме она зове
Из пшеничног класа.

Одговор јој јављам
За мене не брини,
Тражим нешто своје
По Херцеговини.

Берем љуту траву
За питому рану.
Кућица од пужа
Расте ми на длану

ПИВСКО ОКО

Пивски предео чаша млека,
Ојагњен пејзаж сред дивљине.
Чујем како протиче река
Испод језерске површине.

Са дна допиру давни звуци,
Чују се косци са ливада,
Епски чобани, митски вуци,
Чувају прасловенска стада.

Путник сам који овде касни.
Одлетео је некуд соко.
Не уmem призор да објасним,
Недостаје ми Пивско око.

ЈЕДАН ДАН У ИВАНОВЦИМА*

Све се римовало, као у песми
Песника чији смо били гости.
Како да сада тај дан упесмим?
Како да спасем га од пролазности?

На окупу беху сви видиковци
На једном видиковцу песмовитом.
Видела се, кроз слово у оловци,
Србија у пределу шумовитом.

Са пријатељима, у светлопису
Августа, стајох пред задужбинама.
Једна је песникова црква на вису,
А друга његове књиге у нама.

* Родно село Милована Данојлића

МЕСЕЦ НАД ТЕМИШВАРОМ

Само што изађох из дунавског рита
Зачух други језик, испуњен музиком,
И упих те звуке пуне колорита
Док стајаш на тргу, сав опчињен сликом

Месеца који се разлио над градом
И светлео нежно, некако *шоскански*.
Заогрнут неким сремским виноградом
Овуда је, схватих, ходао Црњански.

Побожно обиђох, у луку широком
Тај трг, још очуван у старинском склопу,
Док је месец као унутрашње око
Осветљавао ми песникову стопу.

ВИНО ПАРИЗА

Оњуших ваздух као штене
Радознало до краја свог ланца,
Осећам струји сад кроз мене
Париз, та опојна супстанца.

Ври ми кроз крв врв Вавилона
Кад отворених очију сним,
Снимцима тајним душа склона
Тражи да над тим сликама бдим.

Да сместим Сену како у стих ?
У који метар брзи метро ?
Лист сам што бори се са ветром.

Светли граде, недостајем ти.
Можда бих био твоје вино
Ил' жеђ за чулном домовином.

КЊИЖЕВНО ВЕЧЕ У ТВЕРУ

Певајућа слова у знаку словенства
Пробудише птице из прастарог луга
Задрхташе гласне жице васељенства
Запојаше гласи из славјанског круга

Љубише се речи грлише се риме
Препознавајући име и порекло
И свако је словце из прадомовине
Говорило више него што је рекло

У свечаној сали певаху писмена
Заиграше звуци у гласовном струју
Изникоше строфе из словних семена
Ројеви значења живнуше у брују

Певајућа слова на Волги у Тверу
Злог светског паука песмом растерују
Путујући даље у истоме смеру
Аз буки и вједи јакоже вјерују

СТАРИЦА НА ВОЛГИ

У сновима мене посећују брезе
Израсле крај Свјато Успенског Сабора
И риђасти коњи спрегнути у чезе
У Русију једном вратити се морам

Хлеб и со на усни братски стисак руке
На светој икони сјај са царског двора
Предео у души претворен у звуке
У Русију опет вратити се морам

Зове Иван Грозни зове Стењка Разин
Из Твера Никитин што оплови мора
Зове Достојевски а највише Пушкин
У Русију ипак вратити се морам

Гласови козака са источних страна
Пробијају испод језикових кора
И дозивају ме песмом атамана
У Русију тамо вратити се морам

У граду Старица на Волги што тече
Широко широко до Балканских гора
Једна breza мени нешто важно рече
У Русију због ње вратити се морам

МОРАМ НА МОРАВУ

Морам на Мораву, немам више куда,
Мада ми мисао још Дунавом блуди,
Али из дубине Морава кривуда
И дотиче изнад предела и људи.

Морам да ослушнем тај вечити доток
Речи од којих сам палио ватрице
У брдима, где још бејаш млади поток.
Морам да се спустим до речне матрице.

Хоћу да наслоним ухо на вирове,
Да ослушнем њеног протицања занос,
Пре него што одем међ' ноћне мирове
Морам да загазим у праречни нанос

И да с риболовцем тихо пристаниште
Затражим од воде и водених сила,
Да стих као улов од реке заиштем.
О, кад би Морава у језик се слила !

Морам на Мораву, немам више куда.
Непливач сам сасвим а пливач донекле.
Насукан сам давно на сред њеног спруда
А све друге реке некуд су отекле.

МАЈЧИНА ДУШИЦА

ТРИ БРАТА

Најстарији пун звери
Пијан од земних пића
Још нас дивљином мери
У пећинама бића

Средњи поштује завет
Објављен из висине
И послушкује савет
О изласку из тмине

А најмлађи сред храма
Што саздан је од плоти
Бди над браћом у нама
И љубављу их кроти

ВИНО

Свако сам слово стопио
Са тренем што је минуо
Кад сам се вином опио
Кад сам се у вис винуо

А у ствари сам тонуо
У бездан предачког греха
Јер сам ка земљи клонуо
Овладан демоном смеха

О како сам се стидео
Када сам потом схватио
Да ме је можда видео
Онај што жеђ је гасио

Да ме је док је патио
Причесним вином спасио

НЕДЕЉНО ЈУТРО

Недеља, светлосна, бела
Облачим кошуљу чисту
Листам каталог дела
Своју греховну листу

И видим грехе ине
Скривене испод коже
И мисао ми сине
Да они још се множе

И да дечака оног
Никада нећу срести
Он хода још босоног
Кроз моје исповести

ОПРОСТИ, ЈАГЊЕ БЕЛО

Не постих, плодове кушах
Од неких зуби ми трну
Глас неки далек слушах
Сакривен у свом грму

Стихом се правдах, песмом
Куцах на Твоја врата
Гледах лево и десно
Не би ли видео брата

Не постих. Осредњости
Завештах своје дело
Бех сит и још се гостих
Опрости, јагње бело

ДВА ЛЕПТИРА

Кад април истка
Недељу цветну

Два лептира се
У мени сретну

Први што земном
Царству је предан

Збори да живот
Само је један

А онај други
Небески, свети

Шапуће: Пази
Близу су Цвети

МАЈСКО ЈУТРО

Читаве ноћи неко ме зове
Као глас оца са неког брега,
И ја излазим из собе ове
У мајско јутро од цветног снега.
Мирише багрем, бели прах нуди
Милион искрица пелудног плама.
А глас ми каже: Радостан буди,
Па, зар не видиш да си сред храма.

Уђох у цркву где свећа гори,
Где отшкринут је прозор ка небу.
Спокојан нисам, брига ме мори,
Не живи човек само о хлебу.
Облаче свеци светлосна руха
И шапућу ми хајде са нама.
А глас ми каже, глас светог духа,
Па, зар не видиш да си сред храма.

Одох у поље. По ливади је
Сазвежђа биљна просуо творац.
Миришу цветне галаксије
Свака је чашка мирисни дворац.
Усред сам неке земаљске бајке
У царству цветних кумових слама.
А глас ми каже, као глас мајке,
Па, зар не видиш да си сред храма.

Лето и весну Господ ми сазда,
Ово је јутро прозрачни кристал.
Све сабрано је што већ раздах
И враћено ми као дар блистав.
Љубав је ово, врхунац сјаја
У њој од смрти нема ни прама.
А глас ми каже, глас вечног маја,
Па, зар не видиш да си сред храма.

ЗИДАЊЕ ХРАМА

*На чему зидам цркву, на чем'
Дучић*

Већ дуго нешто у себи зидам
Од старог храста подижем скеле
И душу своју од греха видам
Привијајући липе и пчеле

Упослио сам три неимара
И пронашао месташце тихо
Али ми ноћу неко обара
То што по дану сазидам стихом

С песником и ја шапћем у слову
Свом читаоцу анђелу брату
На чему зидам цркву ову
На стени, песку или блату

Ситан сам попут мрава од грама
Пред тобом, Господе, и препун стида
Али те молим буди сред храма
Који у себи већ дуго зидам

Ти који ствараш чудесна дела
И ројиш светове кроз простор звездан
Буди ми ослонац, стожер и скела
Да не пропаднем у мрачни бездан

МАЈЧИНА ДУШИЦА

Како провући кроз стиха ушице
Тајанствен мирис мајчине душице

Кад у том бусену цветног немира
Скривена можда је тајна свемира

А како помоћу гласовног споја
Спасити душицу мајчице моја

МОЖДА ПЕСМА

Зар боравио сам у тој песми ја
Зар анђео неки је покушао
Да је каже и ја сам је слушао
И изгубио је у пределу сна
Зар боравио сам у тој песми ја

Зар разболео сам анђеоски слух
Па не могу себе више да излечим
И да будем опет близу оној речи
У којој све речи свих песама чух
Зар разболео сам анђеоски слух

Где је ишчезао из те песме свет
Оно небо оне звезде она реч
Оно јутро оно лице дечја млеч
Оне очи од полена онај цвет
Где ишчезао је из те песме свет

Можда у тој песми заспао сам ја
И сад сањам ову стварност овај дан
Кроз који ми јавља неко давно знан
Да ћу опет бити део оног сна
Можда у тој песми заспао сам ја

Ја сад немам песму и њен не знам звук
Али слутим да још негде траје пев
И када ми прислоне уз главу цев
Огољеног доба где царује мук
Морам наћи песму, морам чути звук

ЧУДЕСНА РУЖА

Чудесној песми *Rosa canina*

Сјани и мени ружо од звука
Купинов грм ми у уху гори
Подижем гнезда птичијег гука
За тобом трагам по нечуј гори
Ти си ми она милосна рука
Којом ме милује Онај што твори
И мелем мој си на свакој рани
Чудесна ружо сјани ми, сјани

Сјани и мени ружо од стиха
Усред сам воде а жеђ ме мори
Нечијом руком ја сам зањихан
У љуљашци сам а моји двори
Сва су месташца која су тиха
За тренем минулим туга ме мори
Као на траци пролазе дани
Чудесна ружо сјани ми, сјани

Сјани и мени ружо од ума
Што се у свакој травци лахори
У шуму атома атому шума
У тајни цвета у биљној спори
Путник сам само а поред друма
Шума симбола нешто ми збори
Бљеском открића у мени плани
Чудесна ружо сјани ми, сјани

Сјани и мени ружо од слова
Читач сам књиге којом ромори
Матерњи језик, чтец Стражилова
Ја сам у некој моравској зори
Где учим наук језикослован
И с учитељем каткад се спорим
Небеско слово у слух ми кани
Чудесна ружо сјани ми, сјани

Сјани и мени ружо од срца
У којем трају сви откуцаји
Пресечена је пупчана врпца
Са друге стране врт је што сјаји
Пре но што вртлар некуда оде
Да моја песма уместо воде
Постане вино, као у Кани
Чудесна ружо сјани ми, сјани

Сјани и мени ружо од сјаја
Чудесне песме која ме вину
Која ме опи небеством маја
Из ње ми вечно пролеће сину
Нек ми опрости птица у гори
Што оригинал копијом сморих
У име Оног што трн га рани
Чудесна ружо сјани ми, сјани

ДИВЉА НАНА

Нежно сам протрљао њене листове
На прстима је дуго певао мирис
У књизи сам прелистао листове
Међу листовима је певао мирис

Неко је написао књигу мириса
Неко је читаоцу удахнуо дах
Хтео бих да будем читалац мириса
Хтео бих да сачувам врелог лета дах

Опет је лето мирише дивља нана
Да ли ћу умети да напишем тај стих
На прстима још чувам тајанствени мирис

Песма није песма ако нема мирис
Оног што је ишчезло и почетни стих
Опет је лето мирише дивља нана

ИГЛИЧЕ ВЕНЧЕ

Та песма дуго у мени свиће
Њен звук ми храни светлосне птиће
У њој још чувам сажетак лета
Игличе венче над воду цвећа

Рука што брише пелуд са твари
Стабљику ломи и ткива квари
Знам да ће таћи једном и мене
Над воду цвећа над воду вене

Слушам тај напев у часу зрења
Док још ме гризе црв озарења
У њему слутим јабуку склада
Над воду вене над воду сјада

МУШКАТЛЕ

Баршунаст напев мушкатле знају
Чућеш га само једном у мају
Кад тајним додиром ум ти мути
Латица нежнија од женске пути

Латица нежнија од женске пути
Шапће ти тајну да ли ћеш чути
Хор девојака у чедном сјају
У том пламичку сагласја трају

У том пламичку сагласја трају
Миристи звуци додири боје
У једном трену када се споје

У једном трену када се споје
У сонет пољупца надамак рају
Баршунаст напев мушкатле знају

БРАЊЕ ШУМСКИХ ЈАГОДА

Брање јагода је дивна светковина
Кад непце жуђену посластицу куша
На врху језика чулнија од вина
Кап сладости којој не дам да се згруша

Одакле долази тај укус што гали
Берача ког тело заморено куша
Да ли је из врта одакле смо пали
Јагодицу сласну хтела би нам душа

Као да је негде још пољубац први
Заспао у плоду што кроз јун крвари
Црвенилом чистим ко белина снежна

О смири се срце, јагодо од крви
Пре него што некуд оде берач стари
Нека те убере њена рука нежна

ТРЕПЕРЕЊЕ

Још трепери лирском сликом
Треперави екран бдења
Разумео није нико
Тамни нагон треперења

Разумети никад неће
Шапуће ми песник стари
Док у моје мисли слеће
Са јасике трепет твари

Честица сам трепетова
Трепетна сам васиона
Са трепетом живог слова
Трептаји су моји спона

Треперења пријемник сам
Трептим као пламен свеће
Трепетник сам или шта сам
Зна то око свевидеће

МАГНОЛИЈА

Под прозором мојим празна магнолија
Њене голе гране подривају дане
Зри меланхолија, тихо, не приметно
Где је онај април, где је доба цветно

Због ње зајмим слику из песничког врта
Из песме *Сѣрамбоѣи* где се језик поти
И док мраз већ црта прву зимску шару
Видим магнолије у пролећном жару

Видим с друге стране *сѣањене фолије*
Вртлара у белом занетог над делом
А не знам ко ли је и да ли га сањах
Или га се сећам из врта постања

АТОМ

Из књиге песама опточене златом:
„Бачен у сјај днева ја сам само атом
Ког си посејао творче из висине
Баш на ово место земне удолине

Да у тајанствима јаблановог шума
Наслућујем вечни одблесак Твог ума
И да у сну летим на ату крилатом
К Теби што сав бескрај скрио си у атом“

ЈЕСЕЊА СВЕТЛОСТ У БРДИМА

Јесења светлост у брдима
Чудесан сјај, епифанија
Пламте боје у ритмовима
У биљној ватри пламтим и ја

Моје је тело горионик
Упаљен давно пре рођења
Разгорева се кисеоник
Горе тренуци усред зрења

Док рујем брује сви колори
А зима оштри већ сечиво
Грлим то дрво које гори
Прозрачен сав неизлечиво

Јесења светлост у брдима
У прозрачности видим врата
Кроз њих ћу када дође зима
Проћи у брда непозната

У БРДИМА ЈОШ ГРЕЈЕ

Док овде опет веје
Нешто сипљиво, ситно
У брдима још греје
Тамо је оно битно

У брдима још греје
И сја михољско лето
И на окупу све је
Осветљено и свето

Испод ледене стреје
Док ноге плочник газе
Моја мисао где је

Да ли зна путоказе
До оне брдске стазе

У брдима још греје

БРДСКА СТАЗА

Изнад је небо, висина, вис
Испод је земља, дубина, зјап
Између неба и земље спис
Аутор списка још непознат

У спису пише да овај дан
Трепери као на ветру лист
И да ће доћи и онај дан
Кад утрнуће сунчани блист

Тада ћу морати и ја, знам
Одавде некуд кроз неки прх
Зато све чешће корачам сам
Уз брдску стазу, уз иглен врх

ТРЕНУТ

Смирен живот, тихи кутак
У баштици сја тренутак
Лирски лисник скоро зденут
Само није онај тренут

Чун привезан и забрављен
Већ одавно приморављен
У речни је тишак скренут
Само није онај тренут

У кућици светли екран
Женском руком столњак хеклан
Сваки трен је ту уденут
Само није онај тренут

Зру плодови, расту вреже
А из ока срне беже
Јелен је из игре пренут
Само није онај тренут

Кућни певач разодевен
Гледа ружу гледа невен
И шапуће све ће свенут
Само неће онај тренут

СОНЕТ О СВРАКИ И ОРАХУ

За песму оран али орах
Упесмити га није лако
Да певам себе ја приморах
Лако је теби лепа сврако

Видим твој орах кад из кљуна
На земљу пада и већ ниче
И расте изнад шумског жбуна
На грани видим твоје птиче

А једног пролећа у хладу
Ораха што је с неба донет
Што сад је тешко биће лако

Имаћу опет усну младу
И посветићу овај сонет
Са захвалношћу теби, сврако

ЦВРКУТ

Завичај, лирско ропство.
Предео са мном спојен.
Моје детиње сопство,
Миристи, звуци, боје.

Овде ме траве воле,
Шапућу љуби нас љуби,
Ми девице смо голе
Ти нарцис што се буди.

Овде прибирам бити,
Ловим птичији прхут.
Прикупљам, у забити,
Грађу за душин цвркут.

НЕДЕЉОМ У БРДИМА

Одлажем градско рухо
Облачим змијски свлак
Дозивам птичје ухо
Постајем прозрачан, лак

Пењем се ка висини
Где други ваздух дишем
Кроз биље што мирише
Предачке примам чини

Распевавам се, певам
Обнављам прастари пев
Под храстом пландујем млад

Над потоком изгревам
Светлим кроз муњин сев

А онда назад у град

МАЛО СТАДО

ОТАЦ НИКОЛАЈ*

Отац Николај, осмехнут вазда,
Као са иконе светитељ благи.
По подобију човек је саздан
Говорио је тај осмех драги.

На исповести ишао нисам
Знам, он би рекао да то морам,
Ал' и у стиху Бог нам је присан,
И у чашици разговора.

Знао је, светлост, ипак ромиња
У људској души која грех крије.
По благој речи биће спомињан.
Осуђивао никога није.

Што ми не знамо зна Студеница
И Љубостиња где још звоне
Његове речи. Божја зеница
Све нас је снимила из васионе.

Са литургије је отишао
И оставио пламичак гласа
Ако литургија тамо не траје
Онда ни овде нам нема спаса.

* Љубостињски монах, упокојио се о Преображењу Господњем
2006. године

ОТАЦ СИМЕОН*

Као да је стварно сишао са фреске
Ил' са самог врха лествице небеске,
Препун ожиљака из минулог века,
Са витким осмехом Спаситеља чека.

И нигде на лицу сенке, ни облачка,
Мада га је такла рука убилачка,
И ишчупала му из очију гнездо,
И бацила кости у јамино бездно.

Кад су земне власти пронашле убице
Тражиле су да им суди немилице.
А када је крвник пред ноге му пао
Светац из Клепаца пред њега је стао.

Шта ја да им судим када Господ суди
И мени и њима што се зову људи,
Рече, и у башти на дну очне леће
Започе да сади босиљак и цвеће.

* Из манастира Добрићево, у Херцеговини

ОТАЦ СЕРАФИМ, ГОДАЧИЦА

Када говори диригује,
Анђели диригују њему.
Небеску музику он чује,
У свему је она, у свему.

Хорови из простора сферних
Тропаре непрекидно поју
Али не чујемо ми скверни.
Ми слушамо музику своју.

Док светом харају харачки
Звуци, што болести дилују,
Његови дланови, старачки,
Као да грешнике милују.

Ми мислимо старац онако,
Без разлога, рукама плеше.
А сваки покрет нас је тако.
Из сваког се анђели смеше.

МАНАСТИР ДУБРАВА

Монах Данило, идући трагом
Божије промисли, пронађе сам
У стрмом кањону Увца место
Где некад беше подигнут храм.

Кажу, да у сну већ је видео
Тај предео, међу храстовима.
Ту откопаше темеље цркве,
И ковчег напуњен дукатима.

Чувши за то, приступих к њему
Са страхом а он ми рече, благо.
Ослушни себе, пронађи темељ,
И откопаћеш скривено благо.

ТАЧНО У ШЕСТ

Из Петковице, ту изнад града,
Један од будних из Божјег стада,
Свакога јутра, тачно у шест,
Црквеним звоном јавља нам вест
Да смо се нашли у новом дану.

Благо онима који освану
И лице умију бистром водом.
Тешко онима који застану
И не пробуде се пред Господом.

ШТАП ВЛАДИКЕ НИКОЛАЈА

Мудар као змија, као голуб питом,
Са круном на врху, сраслом са три прста,
Окружен анђелском, невидљивом свитом,
Постављен у осну вертикалу крста,

Као трска танак, црном бојом сија,
Од срчике рајског дрвета отесан,
Штап пастира светог, нова реликвија,
Руци безбожничкој сасвим неподесан,

Од очију скривен, у ризницу склоњен,
Миран као фрула заспала у звуку,
На зид љубостињског конака наслоњен,
Чека новог свеца, чека нову руку.

МИЛОВАН ИЗ КРИВЕ РЕКЕ*

У деведесетој Милован Рилак,
Ослоњен о штап, иако крилат,
Загледан у цркву, у Кривој Реци,
Шапуће мене су спасили свеци.

Било је дванаестог октобра,
Са јагањцима смо чували њиве,
Ал' црна бербa све нас побра.
Откриће страшно ја преживех.

Били смо свезани, по тројица,
За живи огањ спаковани.
Није ме дала Света Тројица.
И Свети Андрија Првозвани.

У Кривој Реци октобар боли.
У оку старца призори горе.
Ка небу подиже кажипрст голи.
Има га горе, има га горе.

* Преживео погром становника Криве Реке на Копаонику
1942. године

ЧОВЕК И ВЕК

Са веком својим он се рвао,
Човечио му лице зверово,
Кад би га рв века опхрвао
У себи чуо је реч *Прерово*.

Прометејеви моравски свици
Упалили му бакљу мисао,
О Временима у Србијици
При тој светлости он је писао.

Раскорењена сеоска соба,
Лавеж у ноћи, Катићи, Дачићи.
Страхотне слике деобног доба,
Душе без Бога гладни мачићи.

Људском је судбом топио хартију
Чистог срца пред белим листом,
И одиграо животну партију
С Анђамом, Фаустом и Мефистом.

Колико нас је на којем тасу?
Колико нас је у људском роду?
Пишчева рука питања расу
А далеко је сунце на своду.

Подај, Господе, будућем соју
Понеку кап још, из дреновине.
Црнилу века промени боју.
И помилуј нас, невине и вине.

МИЛАНУ РАДИЋУ* ПОСВЕТА

Иде старац путем отаџбине
Ослонац му штап од дреновине

Из присоја иде ка осоју
Речју твори споменицу своју

Мрак разгони и пртину прти
Зна напамет свако време смрти

И све зоре што их кљују петли
Жар с огњишта у оку му светли

Реч преровску забраву не да
Брижан мисли коме да је преда

* Учитељ и писац из Велике Дренове

ПОСЛЕДЊИ СУСРЕТ СА НЕНАДОМ МИХАЈЛОВИЋЕМ*

У старачком дому, у тужном азилу,
Лежи виноградар Михајловић Ненад.
Скрупчан као фетус у мајчином крилу
Сања Јесењина, керушу и штенад.

Свој виноград сања окупан у млеку
Излазећег сунца, хамбург, ризлинг рајнски,
Подрум препун вина и библиотеку.
Слику Достојевског над асталом славским.

Сања пријатеље, гласове им чује,
Преслушава речи које је слушао,
И у сну се здрави, прашта, раздужује...
Хлеб и со живота с њима је кушао.

Таквога га видех. Пред самртним часом
Из сна га пробудих. Попи чашу воде.
И рече ми нешто, мало сетним гласом.
Сутрадан у Божје винограде оде.

* Сељак интелекуалац (Д. Ћосић, *Пријатељи*)

ПУПИН

У селу Идвору бежу му двори
И пашњак на коме звезде су пасле,
Једно је сунце почело да гори
И да расипа зраке неугасле.

Трепетну тајну шапнуо му творац
Он млад је кренуо за њеним трагом
У далеки свет, у кристални дворац,
Носећи завежљај са кућним прагом.

Са пет центи у Америку стиже
Ал обдарен беше умним богатством,
Лествицом знања увис се диже
И узвиси се пред научним братством.

У имену му сунце славе гори
И осветљава отаџбински корен.
У целом свету његови су двори,
За светлост света он беше и створен.

БРАНИСЛАВ ПЕТРОВИЋ

Бранислав Петровић, песник,
Раб божји, почивши човек.
Ајдуковао, небесник.
Ноћ му је звездана, док.

Има га у лудој пчели,
Печи још понеког она.
Електрицитетом врелим
Тад засја сва васиона.

Рију ровци, рију црви,
Оговарају нас страсно.
Велик је пород тамин.

Изнад, још пролеће врви.
Ћију ћи чује се јасно.
У вјеки вјекова. Амин.

БРАЈКОВИЋ

Све је записано у Писаној Јели,
У мирису трава и појању коса:
Да нестанка нема и да све се сели
У песму, чија је замишљена оса
Тамо где се спаја овај свет са светом
Који сија неким непознатим сјајем,
Над нашим почетком и над нашим крајем.

Пред зимском тишином новембар се пови,
Као топлим шалом ти ме гласом ови,
И рече ми: „Једном све се сневесели.
Свет је утакмица. У шеснаестерцу
Сад још тесније је човеку и пчели.“
Растајемо се, у дванаестерцу,
Да бисмо се опет, у Господу, срили.

ПОСЛАНИЦА БРАНКУ

Ко сам то био када сам пио
Дах студенца, звук воде певљиве
Предео где је у ком сам скрио
Те године скупе, немерљиве

Да ли сам пао, постао зао
Јао мени, где погубих себе
Или је у мени свет опао
Јао свете, жао ми је тебе

У моју башту лептир не слеће
Хеј, лептиру танани, малени
Неко ми је почупао цвеће
Хеј, цветови шарени, шарени

Где да се склоним, коме да звоним
Јежева кућа сво благо моје,
Време је да се сломим, да роним
У ништа ватро слезове боје

ПИСМО СВЕТОМ САВИ

У овом времену страшног убрзања
Кад све мање јесмо а све више нисмо
Оно што смо били у доба постања
Кад никоме нико не саставља писмо

Кад голуб се губи у бескрају гугла
И у слову више не мирише липа
Кад сва васиона и земаљска кугла
Сабити се могу у плочицу чипа

Кад екран трепери и све је по мери
Умрежења које у мрежу нас хвата
Кад све нас је мање у слози и вери
Док гледа нас око великога брата

Ја ти пишем свече другом немам коме
Као свом рођаку по вуку и храсту
Као крстоносцу заштитнику своје
И у писмо стављам овчицу и ласту

Стручак босиока јелена у скоку
Запустелу њиву урушену кућу
Слова ћирилице икону у оку
И молитву теби за пут у беспућу

ПРЕД ДЕДИНОМ СЛИКОМ ИЗ ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА

Преда мном стара фотографија
Из Првог рата. На њој деда.
Шајкача, опасач, фишеклија.
Око ратника у мене гледа.

Изуо опанак, обуо чизму,
У војни шињел прешо из гуња,
Са њиве право у катаклизму.
А на орману остаде дуња.

Као пред неким светим ликом
Који убија аждају ратну
Стојим пред старом дедином сликом
И видим, као на филмском платну,

Призоре славне битака многих,
Жар видовдански, прах и олово,
Војнике часне принципа строгих
Кад време било је Принципово.

Принципи данас нису баш исти
А и ја нисам баш неки соко,
Али сам с дедом на истој листи.
Све док ме гледа његово око.

ИЗНАД ОБЛАКА

ЛЕТИЦА

Из мог детињства дотиче река,
Кроз њу ја протичем према Богу,
Летица то је, предачка јека,
(краткоузлазлазни на другом слогу).
То име су јој пастири дали
Да значења се у њему плету,
Крштени беху а нису знали
За реку Јордан, Стикс и Лету,
Ал' видели су, на дну литица,
Лепоту лета у лету птица.

Ту, у камену, гргољи вода
И неку своју песму ромори,
Са белим стадима испод свода
Језиком творца нешто говори.
Стихова пуно корито речно
Књига је древна из које читам:
Љубави дело је бистротечно,
Обличја многа а један ритам;
Да спозна како тај ритам тече
Има ли ишта човеку прече.

Летица река (заправо поток)
Тек притока је моравском току,
Ал ближи извору њен је доток
И хитрија је она у скоку
Док провлачи се између трна,

Букве и храста, леске и клена;
Воду јој пију јелен и срна,
Свежином дишу појила њена
На којима сам, док сам чист био,
Огледао се и лице мио.

Песник је рекао: „Лети све лети“
А у Летици летују риме
Једног детињства, тренуци свети
За оног ко је надамак зиме.
Све брже лети као у пени
Над коју вилин коњиц долеће
Зато је тражим у успомени
Да ми пролеће кроз њу пролеће,
Пре него што ме прекрију сени,
И њен се жубор стиша у мени.

Летица реч је што слух мој лечи
Од ружних речи које надиру
У светли речник док нежне речи
Кроз сипки песак некуд пониру
У неизречје. Летица реч је
На овој страни временског вира
Која ме брани, у којој млеч је
Што се у пени воденој збира
У кап језика, мед и млеко
Предачке песме над родном реком.

Ту, на перилу без детерџента,
Испирам мисли у овој глави;
Миришу пелин и дивља мента,
Цвркућу птице, пролазе мрави.
Лежим на земљи, под главом камен,

Лишај ми лежај обележава;
Кроз грање гледам облака прамен
Који се стално преображава:
У њему видим свог бића знамен
Што час је вода а час је пламен.

Летице реко, ти ме опери
Од прљавштине и злих дела,
Ти ме очисти од тамних звери
Које се крију иза мог чела.
А срцу овом, које врлуда
Као рибица у твојем виру,
Помози да се у часу суда,
Кад увир дође његовом хиру,
Са ове обале пребаци преко
На другу обалу, Летице реко.

ПРИМИ МЕ, МОРАВО

Прими ме, Мораво, да приморавимо
Зов за даљинама, да заборавимо
Далека острва, мора и мраморја
И светла градова испод звездогорја,
Да по врбацама звезде љубакамо,
Да с јатима врана над водом гракамо.

Прими ме, Мораво, да се жуборимо,
Из тајних дубина жубор да створимо,
Да кроз језик претка до свог дна ронимо,
Па да са звоника, брдских, зазвонимо
На сва звона да још јеси она славна,
На сва звона да још јеси водоплавна.

Прими ме, Мораво, овде где сја трска
У просјају трсја, где с јесени прска
Грозд опијен сунцем, међу чокотима.
Нека будем овде, и нека ме има
У тим пределима који су се стисли
Пред ветром што ломи трску која мисли.

Прими ме, Мораво, да се дотичемо
Воденичког точка, и да протичемо,
Кроз вирове снагу да распирујемо,
Кроз тишаке жудњу да примирујемо,
Дане да дужимо, ноћи да краћамо,
Да у круг кружимо и да се враћамо.

Прими ме, Мораво, да се још волимо
Са купачицама, да се разголимо
У чулности лета, у светлости млађа,
Нек ври мрестилиште, нек се живот рађа,
Да се никад више не заборавимо.
Прими ме, Мораво, да се моравимо.

ДУНАВСКА КЛИСУРА

Клисурска села, румунска страна,
У сусрет роду уз Дунав ходим.
Имена српска, временом спрана,
Светле на силној европској води.

Манастир Базјаш и Соколовац,
Златица, Дивић, па Белобрешка.
Дунавски галеб, корморан ловац.
На плавој води лађа се мрешка.

Са друге стране границе, бране,
Браћа по језику, у истој вери,
Ревносно раде, баштину бране.

Отвориле се дунавске двери.
А у матици, под хуком пене,
Жубор Мораве из сна их прене.

САМАР

Уз Самар* планину једном сам се пео,
Кушајући себе кроз дан јулски, врео.
Пружајући руке ка пространству плавом
Гледах како орли круже ми над главом.

Међу храстовима певали су зденци,
Гледићких планина видели се венци,
Ходале су ноге, ударао дамар,
На леђима носих од стихова самар.

Негде, близу врха, у лирском плетиву,
Очеву сам, стару, угледао њиву;
Над њом сам облаке рунасте ловио
Од којих је један к Ловћену пловио.

Уз Самар кроз песму своју сам се пео
И изнад облака њен врх ја сам хтео
Стихом да освојим а он се расплину.
Уз песму је теже него уз планину.

* Највиши врх Гледићких планина

ШЉИВА

На врху брега једна шљива стоји
Обрасла шибљем, купином и трном.
Под старом крошњом леже преци моји
Што скупљали су свако њено зрно.

Кроз историју нашег брдског рода,
Из модре тајне несталих шљивика,
Сијају сунца плавичастог плода
– Те живе очи шљивомученика.

Из ћирилице на надгробној плочи,
Из старих кућа што паду су склоне,
Из шљивовице која се не точи,
Из цвета шљиве, гледају ме оне.

Испод те шљиве понекад прилегнем,
Сетим се њеног узаврелог срова,*
Па онда скочим, поправим, затегнем,
Сваљена слова мога родослова.

* Већа количина отрешених шљива.

ДРВО ЈАВОРОВО

1.

Митском руком засађено
Божјим дахом окађено
Поезијом подмлађено

Од Божића Сварожића
До Божића Логоснога
Шапућући тајне Бога

Из давнина растеш ново
Шумориш кроз ово слово
Древно дрво јаворово

2.

Златно доба јасле јаства
Пев јунаштва и јестатства
Гудиле су гусле братства

Спев је ткао кућни певац
Светлост епа десетерац
Уз огњиште и северац

На разбоју језиковом
Епска потко и осново
Древно дрво јаворово

3.

Нестали су кућни двори
Нестали су кућни створи
Мене нека туга мори

Теку зиме теку лета
Бетон пева асфалт цвета
Ластавица не долета

Лажно доба ловорово
Трули лишће говориво
Древно дрво јаворово

ИЗВЕШТАЈ СА ЈЕДНОГ МЕСТА

На овом месту била је воденица
И њено ме сад нагони мливо
Да послушкујем извештаје птица,
Да ишчитавам непознато штиво.

Овде је млео воденични камен
Понекад кукуруз, понекад пшеницу,
Понекад тишину, понекад пламен,
Понекад све што стане у зеницу.

На овом месту је ухо пастира,
Неког дечака, можда налик мени,
Слушало свирца што у виру свира,
Музику која се у јазу пени.

Са овог места неко је нестао
И вратити се неће, никад више.
Воденице нема, звук је престао.
Извештај о томе ево ти пишем.

БОЖЕ МИЛИ

Боже мили, шта се ово ради,
Каже старац, загледан у небо.
Где је народ, где су виногради,
Где је жетва, где су наћве с хлебом?

Где је млеко, где су родитељи,
Где су ђаци, где су учитељи,
Где су пчеле, где је тор са стоком?
Где је људско, над извором, око?

Где је совра, где огњишта пламен?
Где су преци, где надгробни камен?
Где је змија испод кућног прага?
Где нестасте, децо моја драга.

Где је игра, где је хармоника,
Где је свадба, где је дечја цика?
Где је песма што нам кућу гради?
Боже мили, шта се ово ради?

ПОГЛЕД НА НАПУШТЕНО СЕОСКО ДОМАЋИНСТВО

Од силног иметка да л' остаде ишта?
Коров се прикрада ка срцу огњишта.

Храстови силазе кроз пролећно вече
Да освоје воћњак бившег дрвосече.

Усред винограда, где сјао је дренак,*
У глоговом жбуну плави се споменак.

Порушен је вајат, бачвара и штала,
Само оцаклија жива је остала.

А пред њеним прагом расте оскоруша.
И цвета маслачак, лаган као душа.

* Дренак – врста грозђа, пловдина.

ПЕТНАЕСТ ДАНА

Петнаест је дана како отац оде.
Утихнуше пчеле, усахнуше воде.

Забрани се суше, кукурузи горе,
Што је било лоше сада је још горе.

Петнаест је дана, петнаест еона.
Није мени више иста васиона.

Одлете из ока она цвркут птица
А у срцу стално гори воштаница.

Затеже се струна, за песму без гласа.
На небеској њиви жито се таласа.

16. септембар 2011. године

УЛАЗАК У ПЧЕЛИЊАК

Са крсним знаком, пред пчелињаком.
Улазим смерно, без бучног шума,
Обасјан раним јесењим зраком
У светилиште пчелињег ума.

У кошницама скуп тајни бруји,
У брују гласове предака слушам.
Мирис ливаде ваздухом струји
– то пчеларева зари се душа.

Из трмке* која у свести трне
Излазе нека сазнања, нова,
На светлој хартији неба се црне
Словесне пчеле и пчелна слова.

Искушеник сам на медној паши,
Читач полена и тумач праха,
У ред пчелињи док се монашим
У мени гасне жаока страха.

Док пчела збира са касног цвета
Мед савршени, да не би свисла
Од беса и буке овог света,
Главу урањам у трмку смисла.

* Примитивна кошница од прућа.

ВРШАЛИЦА

Вршалицу чујем врше стог по стог
Пшенице белице из детињства мог

Укопана брекће као страшни змај:
Место ватре бљује пшеничице сјај

На њој стоји отац голорук и млад
Руковетом класја толи њену глад

Трепти јулска јара кроз ужарен днев
По дечијој коси веје ситна плев

А у оку светли неизмерни број
Чуда што их крије тајанствени строј

Стишао се давно тих година хук
Али још у мени траје онај звук

Вршалица ради врше слог по слог
Успомена мојих, рукописа мог

СРЦЕ ПУКОВНИКА РАЈЕВСКОГ

У тихости храма, где бди Свети Роман,
Један гроб се чита ко Толстојев роман.
Пуковник Рајевски ил' Вронски, свеједно,
(фикција и стварност на крају су једно)

Кренув из Русије, са славјанским свитком,
И с Аном у срцу, понет тешком битком,
У Србију стиже, где су битке честе,
Хиљаду осамсто седамдесет шесте.

У Адровцу паде, погођен у чело.
У Русију, затим, вратише му тело.
А срцу, које је припадало Ани,
Морава је рекла - крај мене остани.

Ко у порту цркве Свети Роман крочи
Прочитаће натпис на надгробној плочи:
Срце пуковника Рајевског почива
Овде, и то срце сад је веза жива.*

* У манастиру Свети Роман код Ђуниса сахрањено је срце пуковника Николаја Рајевског, руског добровољца у српско-турском рату који је инспирисао Толстоја за лик Вронског у роману *Ана Карењина*.

СЈА ЉУБОСТИЊА

Сва од светлости старих свитања,
Сва од надања и од питања,
Сва извезена чипком времена,
Сја Љубостиња, наша светиња.

Ту је Милица, жална кнегиња,
Мајци Божијој дарак принела.
Ту извезла је стих Јефимија,
Дивну похвалу кнезу Лазару.

Ту још чују се звона косовска,
Пој монахиња, песма небеска,
Ту још види се, сва жуборава,
Како Србијом тече Морава.

Тече Морава, теку столећа,
Кроз све јесени, кроз сва пролећа,
Кроз све сумраке, кроз сва свитања
Светли светиња. Сја Љубостиња.

ЈЕФИМИЈА МИЛАНА РАКИЋА

Друга је сад светлост на видику целом
Ал нас опет исто осећање веже
Да у нама негде десио се прелом
И да нека коб нас неумитно стеже.

Векови су прошли, народ опет страда,
Раслабљеност наша у срцима цвили.
Из минулог века дописује сада
Молитвено слово, на раздртој свили,

Песник што виде је како *вечно сама*
Везе болни покров од криновог цвета
За небеског кнеза који се у нама
Бори против војске кнеза овог света.

Изнад њеног гроба,* на дрвеној плочи,
Његови стихови непрекидно стоје.
Столећа је у њих успео да срочи.
И све тамне боли мушке душе своје.

* У Љубостињи, изнад Јефимијиног гроба стоји плоча са стиховима Милана Ракића.

БЛАГОВЕСТИ

Пролећног дана, док добоши доба
Ударали су о прозоре соба,
Одох у брда, мало изван града,
Да тражим своја погубљена стада,
Да чујем ону свиралу од зове,
Да присетим се игре лептирове,
Да будем лаган, лакши од облачка,
Да виђен будем у оку маслачка,
И да разумем где је место мени
Под овим грмом који се зелени.

Пролећног дана, заставши у ходу
Помислих – час је да изустим оду
Пролећу, сунцу, мраву, цвету, пчели
И свакој тварци што творца весели,
Оду малој птици и њеноме цврку,
Природи што тка цвркутаву збрку
Од мноштва гласова сливених у слив
Захвалности неке зато што си жив
И што ти је дано да у један мах
Разиграваш срце и удишеш дах.

Пролећног дана, а пред јесен своју
Која мом оку мења цветну боју
(и април сенчи сетнијим акрилом),
Прислоних главу на земљино крило
И у том трену чудесног блаженства

Осетих да ме магнетни пол женства
Привлачи земљи, која још се врти
У вечном ритму рађања и смрти,
Док лежах тако, са цврчком у слуху,
Размишљајући о телу и духу.

Пролећног дана, беху Благовести,
Треперило је јављање, у свести,
Нечега што је иза тварног стварно,
Што назире се кроз пролеће чарно.
И све, одједном, учини се мени
Да сја нејасно, у некој копрени
Од материје, хлорофила, лати,
Да све то вест је коју непознати
Гласник доноси, а одговор гласи:
По милости нас помилуј, и спаси.

ЦВЕТИ

Лењ за молитву, за стихове оран
Кад из дубине задрхти струна,
Укрштам песму с молитвом јер морам
Душу да возим у обадва чуна.
Мисао једна у мени стасава:
Пев без молитве душу не спасава.

Зато двоструко молим Ти се, Боже,
Јер црв ме један разара изнутра,
Са мене свлачи кошуљу од коже
И разједа ми вечери и јутра,
Свакој секунди чаролију крати.
Помилуј, Крепки, Бесмертни и Свјати.

У храму често недељом ме нема
А где сам не знам ако нисам тамо
Где спасење се литургијом спрема.
Са песницима тада сам насамо
На оба света гледамо кроз Цвети.
Помилуј, Крепки, Бесмертни и Свети.

ПЕТАК

Још нераспакован овај је дан
Увијен у тамну фолију.
Од жалних нити плашт му је ткан
За црну госпу. Меланхолију.

Пред вратима је. Тварје и перје
Гугута твог разнеће за трен.
Побећи од ње нећеш јер је
Ловац она а ти си њен плен.

Пун ништавила њен је сепет
Али ти гледај крилатих лет.
И слушај прхут, лепрш и лепет
Крила, на којима почива свет.

АНЂЕО У МИЛЕШЕВИ

У каквој ли је вери
Дух тог зографа брушен
Да анђела самери
Пред којим стојим скрушен
И сагрешења бројим
Обасјан светим бљеском
А не знам да ли стојим
Пред песмом или фреском

Над растрошеним телом
Над слабовидним оком
Анђео сав у белом
Подигнут је високо

Над главом што је грумен
Пун земаљске грехоте
Анђео сав је румен
Од васкрсне лепоте

Из Милешеве смањен
Али анђелом снажен
Идем милошћу рањен
И мало преображен

ЧАЈ ОД МАЈЧИНЕ ДУШИЦЕ

Једна ми рука
Усред цвасти
Принесе шољицу
Мирисног чаја

Тад један дечак
Лептирасти
Очију пуних
Небеског сјаја

Истрча однекуд
Из моје куће
Коју још градим
Од сна и слова

И рече ливада
Увенуће
Ал никад неће
Душица ова

ЧИСТИЛИШТЕ

Оно што треба да цвати – цвати,
Оно што треба да вене – вене,
Рђаво рђа, златно се злати,
Природа ради у све три смене.

У шуму опет ходочастим,
И печурком се у њој храним,
Јагодом свежом себе частим,
Тако се чистим, тако се браним,

Од отпадака, пластике, шута,
Од опиљака и опушака,
Од смећа које водом плута.

Све црне мисли, налик врани,
Спакујем брзо, за пет минута,
И окачим их на првој грани.

УПИТНИК

Позна је јесен, тренутак застанка
Пред доласком зиме. Час је за резиме.
Ветар лишћу шапће неумитно збогом.
Да ли си са врагом или си са богом?

На чијој си страни, гракћу црни врани.
Упитник попуни. Зрно у махуни
Њише се на ветру, испод родне стреје.
Да ли да иструли или да се сеје?

Да ли да се сеје у јесен кад све је
Само есеј сени? Сејач је у мени
Застао пред сликом зрна које прсне.
А затим иструли. И опет васкрсне

КРИЛАТИ КОЊ

О крилатом коњу не бих певао
Да га једне ноћи нисам сневао,
А од свих коња које сам видео
Тај из сна ми се највише свидео.

Из самог неба он се појавио
- и дах ми лепотом зауставио.
Кад је крила скроз раскрилатио
Тајну летења у сну сам схватио.

Сунчаним стазама док је јездио
Освемирио се и озвездио,
А онда се ка мени устремио
И у животињи се приземио.

И крила су му се сасвим смањила,
Копрена сјајна се истањила,
Уместо длаке чекиња израсла.
Та слика из сна са јавом је срасла.

ЧЕТИРИ СТРОФЕ

Отпијен је пехар, оглодана кост,
Кандило сад гори, почео је пост.
На источном зиду икона и рам.
Време је да души додам један грам.

Мач у корицама, у кавезу звер,
Мисли ми мењају путоказ и смер.
У видљивом врту опао је цвет,
Видљиво изнутра осветљава свет.

Ево, још је један заокружен год,
Душа је у телу тајанствени код.
Прилази ми старост, нека нова доб.
Да л ће у њој Пегаз окусити зоб?

Четири су строфе а један је век.
Прва је најлепша, то је душин лек.
Друга и трећа су изнад гроба свир.
У четвртој неки непознати мир.

АНЂЕЛУ, ЧУВАРУ

Менаџер тренутка, шаптач с леве стране,
Плодове ми нутка, савија ми гране
Од дрвета које расте само ноћу,
Из жаоке своје нуди ми слаткоћу,
Свако моје нећу претвара у хоћу
Док додаје боје забрањеном воћу.

Није лако теби, чувару мог бића,
Ти гледао не би сва моја открића,
Ти слушао не би и хвалу и хулу,
Ти скупљао не би што је у расулу,
Да ме нећеш дићи, да ме нећеш спасти.
Иди, ја ћу стићи када мину страсти.

ПРОЗРАК

Постоји гора, прозрачна,
Сва од чудесних сијања,
Од зрака изнад облака.
Ка њој ми душа приања.

О, дивна слико јутарња,
Ко ли ме таквог сатвори?
Једном ће, сва унутарња,
Врата неко да отвори.

О, сјајна цркво на гори,
У злу се не заустављам.
Мада о теби роморим,
И себе тобом исправљам.

ИСПИТ

Семафор трепти негде у ноћи
И срце још је у откуцају
Док спремам испит који ће доћи
После свих испита који трају.

Пред цариницима дрхти душа
Претоварена товаром тајни.
С леве стране је онај што куша
А с десне стране – анђео сјајни.

У руци анђела светлосни мач
Расеца тренутка сваког ткиво.
Где ли ће душа – у шкргут и плач
Ил у блаженства пролећа живог?

Где ће тај жижак што сад трепери,
Што осветљава тајне и чуда?
Знам да трептао није по мери
Али је трептао с радошћу, свуда.

ПОМИЛУЈ

Помилуј. Дланом о длан
Пролазе дан и ноћ.
Кроз многа питања гнан
Молим за стихова моћ.

Помилуј. Сагреши твар,
Ка себи вуче је тло.
Јесте, у мени је квар.
Јесте, у мени је зло.

Помилуј. Кроз катрен трен
За покајање ми дај,
Јер јесам страстима плен,
Јер њима не видим крај.

Помилуј грешног, кроз стих.
Пригрли слово и прах.
Јер јесам један од тих.
Јер јесте - мене је страх.

ПСАЛАМ 50.

Псалмопевче, помози
На понорној сам страни.
Стојим на једној нози
На врло танкој грани.

У мени порок цвета
И безакоње класа.
Треба ми стручак цвета,
Треба ми сламка спаса.

Поцрнех сав, у себи,
О, кад бих био бељен
Ко ти, кроз псалам небни.
Ако јеси исцељен.

ОТИСАК

Ја нисам крин, ја нисам пчела,
Ја нисам небеска птица.
Ја кријем бригу иза чела,
У сну је моме несаница.

Ја не знам почетак, не знам крај,
Ја не знам шта нисам, шта јесам.
Ја изгубио сам дечји сјај
И умор са себе отресам.

Ја нисам пчела, ја нисам крин,
Ја пишем нешто на маргини.
Ја сам и верни и блудни син.
И Твој сам отисак у глини.

ЛИВАДА И СТРН

Почиње пролећни флерт,
Љубакају се дани,
Сунце растерује смрт
На расцветалој грани.

Ново је вино и мех,
Ново је рухо и трн,
Нова је суза и смех,
Нова ливада, и стрн.

Пред тркачем је писта,
Пред песником су влати,
Пред молитељем је крст.

Неко, ко ко књигу листа
Из које реч се злати,
Ка мени упире прст.

О ПОЕЗИЈИ
ВЕРОЉУБА
ВУКАШИНОВИЋА

КАКО ЈЕ ТИХО, ГОСПОДЕ

Најпре да подсетимо: градећи ову осму књигу, а ближећи се јубиларној десетој, видели сте да смо у једну кутију спаковали пет, у другу ће доћи нових пет, и биће то залог за будућност, ако је буде, а хоће, јер, као што рече Дучић, таман кад помисле да смо се утопили, ми изронимо на њима непознатом месту. Е, то непознато место где ћемо, надамо се, изронити након ових поплава, и не само ових тренутачних, него и вековних, тој нади прилаже се и тих будућих 10 књига као једно мало чудо да се у Калиновику, као на Арату, направила једна репрезентативна библиотека, у оквиру Калиновачког поетског вијенца – Петровдански вијенац.

И није само да је репрезентативна, него су песници из свих српских крајева. Ако одбијете нас завичајце, дакле Ђорђа Сладоја, Бога Гојка и мене, онда ће се видети да нас је било из Крагујевца, из Вељег Дубоког или Сенте, из Бајине Баште, Грахова, Бања Луке, дакле из Србије, Српске, Црне Горе, а надам се да ће бити и из Српске Крајине. Од данас нас има и из „моравског човечанства“, одакле је Вукашиновић. Поезија и вера држе нас на окупу, у идентитету онда, нарочито онда, када су државе слабе.

И када би се неким случајем догодило да ова планета нестане и да ми, као стари историјски народ сиђемо са сцене, то не би било ништа необично, јер стари историјски народи су бивали и нестајали, мож-

да би неки косооки научник, мандарински, са неке друге планете неким телескопом, међу разним шарама које обележавају народе, пронашао и српску шару. У тој шари, сасвим сигурно, одгонетнуто би било и ово: „Помешах се са стоком неразумном и изједначих се са њоме, бивајући убог добрим делима а богат страстима“ (Свети Сава). „Чедо моје возљубљено, утје-хо старости моје“ (Немања по Светом Сави). Ту је већ одувек био и кључни народни стих „Боже мили чуда великога“ – чуда великога да уопште постојимо, да нас има, да дишемо и пишемо и причамо овде у Калиновику, крај цркве, на Арарату. Па би било у тим хијероглифима сигурно записано и ово: „Нема дана који ми желимо, / Ни блаженства за којим чезнемо“. То је мало мање карактеристични Његош. „На чему градиш цркву, на чем, / На глини, песку или блату, / Личи ли страшни ангел с мачем / Убијцу твоме или брату“ (Дучић). А онда да мало кренемо и ка прози која у овом случају није само проза: „Већим делом свога тока река Дрина протиче...“ кроз историју, геологију и географију (Андрић). „Бескрајни плави круг и у њему звезда“ (Црњански).

Ову кратку импровизацију нисам случајно почео. Зато што је Верољуб Вукашиновић о коме данас говоримо један од ретких млађих песника, мада је и он у средњим годинама, који су за нашу генерацију и генерацију пре нас били права утеха. Како? На делу је била толика деструкција целокупног песништва и културе и духовности, и скоро да се хтела да потре традиција. А онда су се управо млади вратили својим прецима и у том следбеништву открили ову златну линију коју сам овде парадигматски набројао: од Светог Саве, преко народне поезије, Његоша, Дучића,

Црњанског, а онда ви продужите, до Раичковића, Бећковића, како желите и како вам је воља. Када кажемо утеха, шта под тим мислимо? Дакле, дошла је једна генерација школованих песника који су се вратили везаном стиху. Можда и нема великих антологијских песама осим у везаном стиху. Ако узмете Васка Попу, па кажете није везани стих, варате се, везан је, и то геометријски везан. Руска и српска поезија просто траже тај звук; оне колико значењем говоре и звучањем. Међу тим гласовима један од племенитијих је управо Верољуба Вукашиновића. Он долази тамо из „моравског човечанства“, од Трстеника, ту где је била снажна традиција рашке и моравске Србије, ту где је манастир Љубостиња. У једном стиху он каже „љубост тиња“, он је лаудеатор тог пејзажа, тих пчела, тих порти, тог манастира који је сав као чипка, као пена. Није случајно поменута чипка нити Неимар Раде, неимар Љубостиње, чије је име убележено доле испод двери, нити удовиштво и монаштво Јефимијино. Није реч само о том покосовском сјају и Лазаревом одсјају у косовској трагедији, кад поезија интензивно пева, него је то копча и са оним што смо често заборављали, дакле са Византијом и византијском духовношћу. Неко је добро рекао да праве поезије и нема ако није лични однос и укрштај византијске духовности и словенске душевности, саосећајности. Ми смо, дакле, били традицијом наследили једну дуговечну, перфектну културу, и у њој обдељавали. Свака велика култура живи у облицима живота. И када Јејтс пева о Византији, визији Византије, онда он управо говори о томе да су сви који су стварали у било којој области, од веза до столице, од архитектуре до занатства, од трга до чамца, од плочица у камину до завесица на

прозору, да је све то рађено да буде савршено, и да одговара човеку, и да тај човек буде уклопљен у то савршенство. Јејтс говори како ће таква птица, византијска, вештачка, својим гласом и обликом надживети ову коју је Бог створио. Да ће златна птица обичну птицу постидети „блаженством вечног метала“. Дакле, византијска се уметност почела такмичити, што је, разуме се, немогуће, са ненадмашном божјом „производњом“, јер што је год Бог створио савршено је, а што је год човек створио, и упропастио је. Перо Слијепчевић је говорио како су византијске прелепе одежде красно стајале на плећатим, плавооким, косатим Немањинима. Дакле, кад помињемо Љубостињу и кад помињемо рашку традицију и кад то доводимо у везу, с једне стране, с народном књижевношћу а, с друге стране, са Византијом, онда смо на трагу оног следбеништва где је препознатљиви представник Верољуб Вукашиновић. Поводом њега честа је реч била – наивност. Али ко је тако дуго и упорно наиван, на начин на који је Вукашиновић, он и није тако наиван. Јер је ту наивност изабрана као дубље поседовање света. Друга реч која се често помиње када се пише о Вукашиновићу је – безазленство. Није то као кад кажемо наивни сликар, овде је реч о зарађеној наивности једнога школованог човека који ту школованост дискретно скрива и уткива у свој стих. Безазленство. Ако нешто може бити синоним поезије, овако како је ми схватамо, онда је то безазленство. Сам начин да се дивиш оном што је Господ створио већ је нека врста безазленства. А томе би требало додати и вештину и кондицију и компетенцију у везаном стиху и у римовању. Овде бих, нарочито, нагласио обделавање у кратком стиху. То Вукашиновићу редовно полази за

руком. Илустрације ради, казаћу једну врло кратку песму, која би могла бити родно место његове поезије, а зове се „Стара кућа“. Можете се слободно присетити Шантића: “Наш стари доме како си ороно, / Капије твоје нико не отвара“. Следи се Шантић, а пре Шантића епска и лирска народна поезија:

*Зврји ђразно ођњишће
Око њега се скућлаху ђреци
Ја који ујасих вајру
Сћојим над њим наднесен
Пишући нешто ђо ђејелу*

Када сам на почетку говорио о оном научнику, косо-оком мандарину, са оних других планета, који би одгонетао и препознао српски рукопис – у чему би га препознао. Па у пепелу. Погледајте песму, тако једноставну, да је прођемо заједнички полако: *Зврји ђразно ођњишће*, тај ужас са којим се свакодневно срећемо, како се празне наши предели, како нестају наша села, наши градови, како нестају наше планине јер смо их оставили, нема ко да их гледа. То празно огњиште, око њега се скупљашу преци. То је старо веровање. *Ја који ујасих вајру*, ево Јован Делић на Борковићима, где сам био, моли свога комшију да му одржава огњиште и ватру на огњишту, јер ретко долази, па га страх да се та ватра не угаси. Кривица коју ми данас носимо и о којој певамо, то је кривица оних који су угасили ватру. То је јак осећај кривице, из тог осећања кривице, мада безазлено и наивно, пева Вукашиновић: *Сћојим над њим наднесен / Пишући нешто ђо ђејелу*.

Готово да би се за целокупну поезију могло рећи да она није ништа друго до писање по пепелу. Ето, прошли смо једну такву песму, ја сам овде забиљежио још

низ песама али ево, рецимо, за оно што сам говорио око везаног стиха и око тога како се и ритмичним цитатом и криптоцитатом и алузијом призива традиција, традиција за коју је, као што знате, Елиот говорио да је не добијате са мајчиним млеком него је морате зарадити. До 25 година свако може бити песник а после двадесет пете, то је друга прича. Лако се постаје песник, тешко се остаје песник. „Како је тихо, Господе“. Немојмо у свему овоме да заборавимо молитвени тон, тај моћан, битан састојак поезије. У неким случајевима а можда и у најсрећнијим, поезија и молитва се поистовећују, оне су од исте твари од које и снови:

КАКО ЈЕ ТИХО, ГОСПОДЕ

У њорџи Љубосић

*Како је тихо, Господе
У овој њорџи кнежевској
Миришу лиће јосиође
У свешлој срми словенској*

*Долећу њчеле злашасће
Из њчелињака монашкој
Сесџринсџву њоздрав доносе
Од Оца нашеј небеској*

*Како је тихо, Господе
У овом храму осаме
Чују се само молиџве
И умни шаџаџ везиље*

Не може једноставније и не може лепше. А у та три катрена, кад се мало дубље погледа, стало је много тога што сам пробао само да назначим. Казаћу вам још једну песму која се зове „Недељом у брдима“. Како се питоми моравски пејзажи присно сећају својих

брда одакле су се људи спуштали јер су сеобе, наравно, ишле и тамо и овамо; у питомије крајеве долазили су они са брда.

Оглажем їрадско рухо / Облачим змијски свлак / Дозивам їиичје ухо / Посїајем їрозрачан, лак. Ово као да је у питању нека опсесија Црњанског који је волео да лети ка небесима и да се одозго стрмоглављује, јер га тако у ваздуху ништа не боли. *Пењем се ка висинама / Где друїи ваздух дишем / Кроз биље шїио мирише / Предачке їримам чини.* Целокупна поезија српска, а и иначе, могла би се, можда, поделити на два тока. Један је овај следбенички, овај који се уткива у своју традицију, овај који следи најбоље своје духовне претке, а други је онај који се отклања од традиције, отклања се од предака. И отклањање је припадање. У оба ова тока написано је добре поезије. Наравно, у овом следбеничком, неупоредиво више и боље. И када тренуци деструкције прођу, поезија се на крају ипак хармонизује; то се код Црњанског најбоље види, у првој и потоњим фазама.

Умешност наследовања. Умети наследовати, умети као у Мендељејевом систему разазнати који су елементи пронађени а за којима се још трага. Умети наћи свој простор, умети у том простору обделавати, покрити тај простор. Кад год напишеш добру песму, моћи ћеш то препознати по томе што ће се преци радовати. У тој густој мрежи, небеској Србији, Вукашиновић зна свој простор, зна своје место. И често се његовим песмуљцима и песмама преци радују. То је, са моје стране казано, висок комплимент. Предачке примати чини, за то треба бити рођен, и то треба зарадити. *Расїевавам се, їевам / Обнављам їрасїари їев / Под храсїом їланујем млад / Наг їоїоком*

изіревам / Свейілим кроз муњин сев // А онда – назад у ірад. Е, без овог последњег стиха скоро да би песма исцурела. А ово онда назад у ірад као да се из неких рајских висина законито пада у пакао града, а из пак-ла града се, још законитије, бежи у планине. Један циник је говорио да је Сарајево леп град за брзо побећи из њега на пет-шест најлепших планина. То важи за сваки град и за све оближње планине. И за песнике какав је Верољуб Вукашиновић.

У Калиновику,
о Петровдану, 2014. године

Рајко Пејров Нојо

НАСУШНО ЛИРСКО БЕЗАЗЛЕНСТВО

Прошло је више од двадесет година откако је Верољуб Вукашиновић објавио своју прву збирку поезије под насловом *Чезња за вршом* (1993). Отад је потписао још једанаест песничких наслова, а насловна лозинка из првога и даље несмањено важи, штавише, бива још продубљенији знак како му се искуствени пртљаг увећава. За којим се вртом чезне – синови праоца Адама знају, а поготово знају наследници Савиног и Лазаревог завета. Тај завет старе Рашке и Моравске Србије био нам је тешки понос и заједничка људска водиља, а сада је све више међу нама оних који олако подлежу упорним и подмуклим убеђивањима да га се треба отрести као сувишног терета.

Верољуб Вукашиновић припада небројном кругу тихих и сензибилних гласова одане лирске службе своје књижевном и духовном предаштву, али и општења са гласовима (не само песничке) савременисти, с којима се спремно дозива. Вукашиновић је песник другачији од већине исписника по томе што га не одређује рефлекс прошловековне поетике оспоравања, негације или растакања целине – него га одређује разумевајуће, присно прихватање наслеђа. Овај песник негује трајањем освештане облике и симболе, али их испуњава и преозначава наносима живљеног искуства. Реч је о тежем и захтевнијем путу, али је песник одавно доказао да му истински припада, у смерном тону свога постојаног гласа.

Ономе коме је Миличина вечна кућа, Љубостиња, живо „певајуће“ традицијско упориште, не може другачије него да у песми што представља двостепени дијалог са претходницима (Јефимијом и Миланом Ракићем) изнова потврди своје малтене подразумева-но опредељење

*За небеској кнеза који се у нама
Бори њрошив војске кнеза овој свећа.*

Вукашиновић је испевао довољно песама којима је изнутра исказао ову припадност, своје стваралачки испитујуће учешће у непрестаној борби висине и низине нашег историјског колективитета и свакога понаособ – противно данашњим приликама и путовођама који извргавају све заветне вредности, па и, замислите!, чин Лазарева удовице што је након косовске погибје принела на жртву најлепши плод своје утробе. Песма је простор у коме се појединство хоће настанити. Такав простор аутор збирке „Изнад облака“ није трагао изван свога матичног подручја, оличио га је у моравском пределу, природном и повесном једнако. Запоседање песме, у пролошком тексту нове збирке, Вукашиновић поистовећује са успоном ка врху завичајних Гледићких планина, узвишеној коти званој Самар:

*Уз Самар кроз њесму своју сам се њео
И изнад облака њен врх ја сам хњео
Сњихом да освојим а он се расњлину.
Уз њесму је њеже нењ уз њланину.*

Опет, у успелој асоцијативној игри имена завичајне реке Летице и митске Лете, Вукашиновић понире у граничну искуствену област у којој памћење и заборав потпомажу једно друго:

*Лейица реч је
На овој сїрани временскої вира
Која ме брани, у којој млеч је
Шїо се у њени воденој збира
У каї језика, мед и млеко
Предачке њесме над родном реком.*

Није одолео песник ни да придода још покоје обраћање прадавном певном разговору српског човека са својом основном водом, Моравом, колико год се такав разговор чинио у битноме доречен: „Прими ме, Мораво, да приморавимо“, рефрен је песников. Уживљен у нутрину родног и народног предања, овај песник не само од тананог сензибилитета него и са дубоком културном подлогом, и она толико опевана места у нашој поезији, неретко, успева да учини лирски делатним. Поред низа посебних одредишта и ликова којима посвећује лирске микроприче и описе, издваја се у Вукашиновићевој збирци песма-портрет романописца што је прославио „моравско човечанство“ и обележио протекли век својим активизмом. Песма је ефектни сажетак бурног књижевног и животног пута аутора „Корена“ и „Времена смрти“, али песник неће и не може да пева пуку похвалу (премда респект јесте у основи снаге ове песме), него потцртава питања и даље (за све нас) незатворена, нерешена:

*Колико нас је на којем ѡасу?
Колико нас је у људском роду?
Пишчева рука ѡишања расу
А далеко је сунце на своду.*

Поред свих лирских сусретања са знамењима прошлости и заједничког повесног кретања, збирку „Изнад облака“ Верољуба Вукашиновића, као и његову поезију

иначе, прожимају сасвим интимне духовне упитаности, молитвено-покајни изливи чија се уверљивост и егзистенцијална подлога тешко може довести у питање, осим ако нисмо окорели циници и ругачи. Као што морамо осетити сатрепет са давним исказима драме историјског и личног постојања у записима Лазаревог и Јефимијиног доба, тако нам је блиска и самооптужујућа горкост Вукашиновићевог лирског гласа. Негде разрађеније и самоироничније, а негде кратко и одсечно, као у следећој строфи песме молитве под насловом „Помилуј“, песник се подвргава мучном и ослобађајућем испиту и признању, проистеклом из хришћанске позиције са које нескривено проговара:

*Помилуј їрешної, кроз сїих.
Приїрли слово и їрах.
Јер јесам један ог їих.
Јер јесїе – мене је сїрах.*

Поезија Верољуба Вукашиновића износи пред духовно осетљиве читаоце данас тако недостајући тон лирског безазленства, или пак „посткритичке наивности“, као неопходни регенеришући импулс након бесконачног столећа разградње и неверице у језик и смисао који песма може да посредује. Вукашиновић и у збирци „Изнад облака“, као што је чинио и раније, сведочи пуно посвећење у своме лирском ослушкивању, и прилаже нам довољно песничких тренутака са којима се можемо саживети.

Драїан Хамовић

„УЗ ПЕСМУ ЈЕ ТЕЖЕ НЕГО УЗ ПЛАНИНУ“

– Фраїменїи о ѿјеснишїву Верољуба Вукашиновића –

Пјеснички глас Верољуба Вукашиновића, аутентичан и препознатљив, бруји у српском пјесничком уљанику безмало четврт стољећа, тако да је, како сам пјесник написа у својој ауторској напомени за збирку изабраних пјесама *Самар* („Легенда“, Чачак, 2014), „првобитни самар стихова нарастао у повећи терет“, и ти стихови су, пробрани и процијеђени, предмет овога излагања.

Наслов је вишезначан и аутоироничан, *Самар* је, прво, лексема за ознаку опреме товарнога коња: на њ се причвршћује товар различите врсте и намјене. Тако је могућно да у наведеном ироничном аутопоетичком исказу „првобитни самар стихова“ нарасте „у повећи терет“. Тако, метафорично, самар постаје и иронична ознака за пјесничко дјело и његово нарастање од самара до повећег товара на самару.

Самар је наслов збирке, али и наслов програмске пјесме у збирци, и у тој пјесми име планине уз коју се лирски субјекат пење већ од њенога првога стиха, и то једног врелог јулског дана, стремећи навише, с рукама пруженим „ка пространству плавом“, носећи на леђима самар стихова:

Уз Самар ѿланину једном сам се ѿео

(...)

На леђима носих од сїихова самар.

Тематизује се, дакле, успињање уз планину Самар под теретом – самаром – стихова. Вишезначност

лексеме *самар* је у пјесми не само очувана, већ се на њој гради и вишезначност пјесме, односно збирке.

Негдје при врху планине лирски субјекат је угледао „у лирском плетиву“ стару очеву њиву. Предачко и завичајно неодвојиво је од Вукашиновићевог лирског плетива, а међу прецима повлашћено мјесто има отац. У том успињању ка врху планине лирски субјекат је ловио „рунасте облаке“, од којих је један пловио ка Ловћену. Вукашиновић својом поезијом настоји да повеже родну, завичајну планину и њен врх са топонимима и врховима српске поезије и духовности: с Ловћеном, Стражиловом, Фрушком, односно са Острогом и Херцеговином.

И успињање је вишезначно: једном је то успињање уз планину под бременом стихова, а потом се оно преображава у успињање *кроз сѝихове*, односно *кроз њесму*, при чему се ово друго успињање – *кроз пјесму* – показује тежим и неизвјеснијим:

*Уз Самар кроз њесму своју сам се њео
И изнад облака њен врх ја сам хѝео
Сѝихом да освојим а он се расѝлину,
Уз њесму је ѝеже неѝо уз ѝланину.*

Верољуб Вукашиновић се, међутим, успјешно успиње уз своје стихове и његов пјеснички избор *Самар* нема ни једну лошу пјесму. Упркос чињеници што је избор сачињен из четири збирке: *Свеѝлосѝ у брдима*, *Лице*, *Врѝлар* и *Изнад облака*, упркос тематско-мотивском богатству и разноврсности, ова пјесничка књига показује завидно јединство на плану осјећања свијета. Најкраће речено, Верољуб Вукашиновић се пјесмом брани од страха од расула, опјевајући обожено јединство свијета, које непрестано

открива и потврђује и у њему тражи уточиште. Свијет и природа прожети су божанским. Дучићевски речено, Бог је помало све што зари. Он просијава из свега живог и мртвога држећи свијет у јединству и на окупу. Отуда код Вукашиновића јединствен и свепрожимајући доживљај религиозности као доживљај јединства свијета. Зато је молитва, а понекад и плач, један од доминантних лирских жанрова и поступака. То повезује Вукашиновића са богатом и дубоком српском традицијом пјесама молитава, чиме се отвара једно бескрајно поље интертекстуалних релација са другим нашим пјесницима и са српско-византијском традицијом.

Довољно је да бљесне стих:

Видљиво изнуџра освећљава свей,

изазван опадањем цвијета у видљивом врту, па да се успостави веза са пјесницима симболистичке и неосимболистичке оријентације који су пјевали о односу видљиво – невидљиво, али и са старом српском поезијом која је настајала из тих унутарњих освјетљења и озарења. На прозраку и прозраној гори, од „чудесних сијања,/ од зрака изнад облака“, пјесник гаји наду да ће неко једном отворити сва унутарња врата:

*Једном ће, сва унуџарња,
Враћа неко да ошвори*

Вукашиновићево укрштање пјесме с молитвом тражи посебно истраживање. Овдје ћемо скренути пажњу на три програмске пјесме. У пјесми „Цвети“ пјесник казује о природи своје инспирације и свога пјевања. Он пјева тек „кад из дубине задрхти струна“ и то пјевање је укрштање пјесме и молитве, јер „пев

без молитве душу не спасава“, а душу ваља возити „у обадва чуна“. Пјесма молитва је лијек против унутрашњег, моћног, невидљивог црва који „разара изнутра“, свлачи лирском субјекту „кошуљу од коже“ и разједа му вечери и јутра. Тек са пјесмом молитвом и са душом у обадва чуна „на оба света гледамо на Цвети“. Тај дучићевски поглед „на оба света“ – пјесников је идеал.

У „Псалму 50“ лирски субјекат се обраћа за помоћ псалмопјевцу, јер се сам нашао на „понорној стази“, „на једној нози“ и „танкој грани“, у пороку и безакоњу, па вапи за „стручком цвијета“ и „сламком спаса“. Очишћење и исцељење душе могло би доћи кроз „псалам небни“:

*Поцрнех сав, у себи,
О, кад бих био бељен
Ко њи, кроз њсалам небни.
Ако јеси исцељен.*

У завршној пјесми „Помилуј“, повлашћеној позицијом у књизи, пјесник, прогањан многим питањима, моли „за стихова моћ“. И пјесник је грешник, сачињен од кварљиве твари, са кваром и злом у себи, привучен силом земље и доњег свијета, па тражи избављење од гријеха и страха кроз пјесму и стих:

*Помилуј њрешној, кроз сњих,
Пријрли слово и њрах.
Јер јесам један од њих.
Јер јесње – мене је сњрах.*

Пјесма молитва је, дакле, побједа над страхом и пут до духовног уточишта; успињање до врха са којег се гледа на оба свијета.

Пјесник је и у животу и у пјевању ослоњен на претке, било да је ријеч о родбинским или о историјским, односно културно-историјским прецима. Кроз претке и њихов језик рони се до свога дна и успиње до врха:

Да кроз језик ђрејка до свој дна ронимо.

А ко рони до свога дна, уздиже се високо изнад себе. За Вукашиновића пјевање јесте успињање са неизвјесним крајем.

Мотив предака, као и мотиви биља, пчела, куће, са којима се преплиће, захтијева пажљивог истраживача који би га пратио и размотрио освјетљавајући истовремено архаички и митски слој Вукашиновићевог пјесништва. Указаћемо на аутопоетичку димензију пјесме „Отац“. Отац „говори о обичним / сељачким стварима // о водама и травама / о пчелама и славама // о сетвама и жетвама“. Воде, биље и пчеле су међу повлашћеним мотивима Вукашиновићеве поезије, али у пјесми обично постаје необично, а у споју са митом и дубљим слојевима памћења, „сељачко“ постаје архаично и космичко.

Сасвим су у складу са оваквим виђењем свијета и спајањем пјесме и молитве Вукашиновићеви пјеснички мотиви. То је, прво, мотив завичаја и куће у њему, при чему је нарочито значајна стара кућа, јер она најнепосредније повезује пјесника са прецима. Али стара кућа је напуштена; лирски субјекат је тај који је угасио ватру на огњишту, а његово писање по пепелу не може надомјестити изгубљени пламен ватре са старог огњишта око којег се окупљаху преци. Празно огњиште је знак новог времена и наговјештај опасности расула које пријети:

*Зврји ѿразно оїњишиѣ
Око њѣѣ се
Скуїљају ѿреци*

*Ја који уїасих ваїру
Сїојим над њим
Наднесен*

*Пишући нешїо
По ѿейелу.*

Мјеста о којима Вукашиновић пјева јесу „основна мјеста“, општа, архетипска, па и света мјеста и онда када нијесу, а почесто јесу, сакрални објекти. Вукашиновићев свијет је присно изнутра повезан. Стара кућа чатмара је „кошничица прастара“, па кад она оживи, онда „зашуме столетније / и хрстови у дубрави“. Пчеле и биље су такође омиљени и чести Вукашиновићеви мотиви; доведени су у везу у овој пјесми („Чатмара“) са старом кућом на чијем се огњишту зажари „тајна неке пратвари / што јача је од трошности“. Прошлост се тако опире пролазности:

*Још ѿамїим кућу чаїмару
Оронулу, раслабљену
Ту кошничицу ѿрасїару
У време ѿреїка рабљену*

*Каїкад оживи. Цвеїније
Засвеїле сїари дувари
Зашуме ѿад сїолейније
И храсїови у дубрави.*

*И ѿајна неке ѿраївари
Шїо јача је од ѿрошносїи
Зажари се на оїњишиу*

*У сїарој кући чаймари
Засїја цишай̆ йрошлосїи*

И не да да їа избришу

Отуда похвала, готово химна, ексеру укуцаном на храстов дирек који не да кући чатмари да се уруши. Тај ексер постаје небеска чивија; вертикала која повезује претке кроз вријеме још од Вождовог доба:

*Ничеї више нема у кући чаймари
Којој храсїов дирек не да да се сруши,
Само један ексер, зарђао, сїари,
Као да је неїде укуцан у души.*

*Тај једини сведок Вождової времена,
Знам да їа је руком на оїњишїу сково
Онај, коме нисам чак ни до колена,
Моје време није време раїниково.*

*Од њеїа су, їише мојим родословом,
Они шїо су били нашеї сїабла дебло,
Качили оружје, їде ја качим слово,
Да бих био с њима док је срце зебло.*

Вукашиновићева „света мјеста“ морала би бити предмет посебног рада, јер су повезана „са вертикалом нашег спаса“. Она су, дакле, пажљиво бирања и довођена у међусобну везу. У томе смислу се може пјесма „Света места“ разумјети као програмска. На тим мјестима „наше мисли сежу / даље од ума слова гласа“. Она су изван савремене буке, окренута љековитој тишини, вертикали спаса и вјечности:

*Посїоје месїа шїо нас вежу
Са верїикалом нашеї сїаса
Месїа їде наше мисли сежу
Даље од ума слова їласа*

*Месѣа ѿособно освейљена
Свейлошћу блаѿм из висине
Молиѿвом ѿихом ѿросвейљена
Неѿварним које у ѿварном сине*

*Посѿоје месѣа ѿде неко слуша
Неизѿворене наше речи
Где нечија нас додирне душа
Усред ѿишине која лечи*

Пјесник је својеврсни ходочасник, а пјесме о светим мјестима преображавају се у његово ходочашће које започиње од старе куће чатмаре, па преко завичајног храма Љубостиње води до Острога, Пиве и Мостара. Топоними понекад изазивају на лексичке асоцијативне игре. Љубосѣиња је щубосѣ која ѿиња, а та щубост која држи вјечну ватру унутарњу настала је поступком фисије првобитног имена. Тако се у имену храма и мјеста открива скривена вјечна жеравица милости, која никада не гасне, већ исијава и из храма, и из његовога имена.

Пјесма „Ноћ у Острогу“ опјева чудо и библијски приказ. Први и пети – завршни – катрен почињу истим ријечима: „Реч је о чуду“. Чудо уоквирује пјесму и слика хиљаде људи који проводе ноћ испред Свечеве пећине. Чудо се потврђује и увече и у свитање:

*Реч је о чуду: хиљаду људи
На ѿојлој сѣени надомак небу
У оку библијском ѿризор руди.
Косѣреѿне мисли душу ми ѿребу.*

(...)

*Реч је о чуду: на ѿојлој сѣени
Из сна се буди хиљаду душа.
А један мрав се шеѣа ѿо мени
И оѿкуцаје моѿ срца слуша.*

Пјесник је међу хиљадом људи издвојио мрава који слуша откуцаје његовога срца. То око за мрава у људском мравињаку, у праскозорје, пред Светитељем, свакако је комплимент Вукашиновићу – допринос његовој визији повезаности свијета и светости мјеста.

Пјесма доноси два језичка открића на која скрећемо пажњу. Не сјећамо се да смо негдје срели спој *кос̄ире̄ш-не мисли* и да је епитет *кос̄ире̄шни* пренесен у мисаону, апстрактну сферу. Њиме се означавају мисли које „душу (...) гребу“; узнемиријуће мисли.

Не сјећамо се такође да смо негдје чули или прочитали глагол *скроздрӣши*, а у овом контексту дјелује као драгоцјен проналазак:

Грех се кроз мене црвено скроздри.

Осјећање прожетости гријехом појачано је црвеном бојом (*црвено скроздри*) и цијела слика је истовремено конкретна, зачудна и заумна. Примјер је изразито провокативан за лексикологе и стилистичаре.

Вукашиновић има посебну склоност ка једносложницама и мушкој рими, па даје маха својој језичкој имагинацији. Нове су или сасвим ријетке, ријечи *блис̄и*, *ѣрх*, *врв*, *ѣук*, *рв*, али и *звездоѣорје*, *освемирӣши*, *озвездӣши*, *ѣјесмӣши*, *моравӣши*, *ѣриморавӣши*.

Издвојићемо и пјесму „Мала Госпојина у Мостару 2008“. Пјесник се нашао пред рушевинама велике православне цркве и присјетио се Алексе Шантића:

*Овде, ѣде се збило ѣре̄шѣразничко вече
У ѣјесничкој души, рука која руши
Срушила је све̄ѣи ѣодуѣирач неба,
И ѣросула ѣрке zaloѣаје хлеба.*

Ништа чистије ни честитије није могао пјесник супротставити рушилачкој руци од пјесничке душе

Алексе Шантића, његове „Претпразничке вечери“ и пјесме „Остајте овдје“, којом је стари бард упозоравао земљаке иновјерце да су грки залогоји хљеба у туђини.

Навешћемо још и стихове „Кућице од пужа“ као примјер присног пјесничког доживљаја Херцеговине. Лирски субјекат одговара забринutom и упитаном гласу вољене жене да он тражи и налази нешто своје по Херцеговини:

*Одговор јој јављам
За мене не брини
Тражим нешто своје
По Херцеговини.*

*Берем љушцу шраву
За њишому рану.
Кућица од љужа
Расије ми на глану.*

И воде имају своју свету димензију очишћења и крштења, али су по правилу амбивалентне. Морава је вода гргољења, дјетињства и младости, али и вода пролазности преко које се прелази на другу обалу, и инспирација је за грађење ријечи. Вукашиновић користи асоцијативни семантички потенцијал хидронима мале завичајне ријеке Летице: он у њу учитава деминутив митске, универзалне старе Лете, па завичајна речица постаје митска ријека преко које прелазе мртви, и ријека заборава. Пјесма „Летица“ испјевана је у седам децима сачињених од симетричних, „лирских“ десетераца, и свакако је један од амбициознијих пјесничких подухвата у овој књизи.

У непосредној вези с мотивима куће, завичаја, предака, посебно оца, светости и храма јесте и мотив пчеле и пчелињака. Пчела је прастаро поштовано

биће, симбол светости, а у антици и бесмртности. Иван В. Лалић је у „Мелиси“ васкрснуо овај стари мит и симбол бесмртности. Код старих Словена је такође везана за светост, бесмртност, исцељење и душе пре-дака.

Вукашиновић носи пчелињак у свом срцу и у том унутарњем пчелињаку пчеларе преци који пјевају пчелиње пјесме. Отац пчела је сам Господ. Пчела је повезана са словом, пјесмом, молитвом и мудрошћу: „На светлој хартији неба се црне / словесне пчеле и пчелна слова.“ Међу пчелама је свијетло „као међу словима“. У пчелињаку се огледа „небески ред“. Цвијет и пчела отварају врата пјесме. Пјесник Бранислав Петровић налази постхумно уточиште у лудој пчели. Пјесник је монах пчелињег реда; „читач полена и тумач праха“ и побједник над страхом који урања главу „у трмку смисла“.

Верољуб Вукашиновић је и пјесник биља. Почасно мјесто имају биљке несумњиво митског и обредног значења: запис (храст), дуб, липа, крин, босиок, али и шљива, јавор, шумске гљиве, шумске јагоде, мајчина душица, дивља нана, јасика, циклама, хризантема, орхидеја, топола, јорговани, орах – цијела једна ботаничка башта. Пјесма о чудесној ружи је лирски дијалог са Милосавом Тешићем и његовом већ данас култном пјесмом *Rosa canina*. Овдје ћемо скренути пажњу само на неколике пјесме из Вукашиновићеве богате ботаничке баште.

Пјесма „Дуб“ има почасно, прво мјесто у књизи. Она је пјесма-храм. Састављена је од три катрена са рефреном на њиховим почецима. Рефрен је обиљежен изразитим звучним понављањем – снажном алитерацијом – појачаним мушком римом у прва два стиха

сваке строфе: „Давно ми доба дуби дуб.“ У свакој од четири акценатске цјелине јавља се сугласник *g*, а у трима још и *б*. Дуб је већ у наредном стиху *свеџи сџуб*, па је он и оса свијета, и оса времена укоријење-на у *давно доба*, а доспјела до наших дана, па је самим тим и оса и симбол трајања и постојања. Његова старина је предубока; његов коријен сеже до најдубљих митских времена, када је овај „словенских шума свети стуб“ био божанство. Наиме, из њега „ниче слика Бога“. Он је био светиња и светилиште („пре цркве беше свети луг“) у паганско, у дубово доба, и навести-тељ Христа („У њему испод храстовог листа / преци чекају рођење Христа“). Дуб, односно храст, остаје у српском православљу свето дрво, некад као запис, а обавезно као бадњак.

Пјесма има не само митолошку, већ и метафизичку димензију – спајају се простор и вријеме, тајна почетка и тајна краја:

*Давно ми доба дуби дуб
Дрхџи у мени сџрахоџни руб
Где са џросџором време се сџаја
Где на џочџку џајна је краја.*

Са пјесмом „Дуб“ изванредно се допуњава пјесма „Запис“. Издвојен, на рубу шуме, обиљежен крстом, несјечен и чврст, овај „предачки храм“ је усмјерен ка небу. У њему је памћење; с годовима су наслагани слојеви времена, па је он и „палимпсест божји“, и нераскидива веза са прецима; чувар предачких душа:

*Палимпсесџ божји
Свеџи знамен
Предачких гуша
Биљни џламен.*

У истински лични доживљај једног конкретног, у дјетињству запамћеног дрвета пјесмом је унесено национално културно митско-религијско искуство и памћење.

Митски доживљај Велике Мајке Земље, и шуме, изражен је пјесмом „Гљиве“, једном од ријетких испјеваних у слободном стиху. Шума и мајка се непрестано „пресликавају“ и замјењују. Дјечак улази „у влажну и сањиву утробу шуме“ да набере скупочених гљива. Шума га „мајчински прима у себе“ дишући с њим истим плућима. Мијешање мајке и шуме најизразитије је у трећој строфи – гљиве је по најљепшим пропланцима шуме, ноћу, просула мајка, и то из својих дубоких њедара:

*А на њеним најлејшим ѿројланцима
Смешиле су се ѿек изникле љиве
Које је у ѿоку ноћи моја мајка
Просула из својих
Дубоких њедара.*

Пјесме о биљу су каткад интертекстуалним везама повезане са другим пјесницима. Тако је пјесма „Треперење“ у лирској интертекстуалној вези са Миланом Ракићем и његовом „Јасиком“, али и са Рајком Петровим Ногом и оком свевидећим, недреманим. Вукашиновић помјера треперење са јасике на пјесника. Пјесник је честица трепетања и трепетна васиона; трепери као пламен свијеће, али је и пријемник треперења, а његови трептаји су спона „са трепетом живог слова“. Отуда сродство између трепетника и трепетљике, али тајну треперења може сагледати само око свевидеће. Ако је Андрић говорио за меланхолике да су као јасике – они трепере и када остало „лишће“ мирује – Вукашиновић то мисли и за пјеснике.

Добар број пјесама испјеван је о људским лицима, о личностима, образима и узорима грађеним као иконе, тако да је Вукашиновићева књига и један мали иконостас. На њему су и двојица стараца која су преживјела погром и која су Божјом чудом остала у животу: Милован из Криве Реке на Копаонику, одакле су старином Вукашиновићеви преци, и отац Симеон, кога је пјесник упознао у манастиру Добрићево у Херцеговини; монах кога су сви људи који су га срели доживљавали као живог свеца; као икону која хода. Ево тога портрета:

*Као да је сїварно сишао са фреске
Ил' са самої врха лесївице небеске,
Преїун ожиљака из минулої века,
Са виїким осмехом Сїасиїшеља чека.*

*И ниїде на лицу сенке, ни облачка,
Мада їа је шїакла рука убилачка,
И ишчуїала му из очију їнездо,
И бацила косїи у јамино бездно.*

*Кад су земне власїи їронашле убице
Тражиле су да им суди немилице.
А када је крвник їред ноїе му їао
Свеїац из Клеїаца їред њеїа је сїао.*

*Шїа ја да им судим када Госїод суди
И мени и њима шїо се зову људи,
Рече, а у башїи на дну очне леће
Зайоче да сади босиљак и цвеће.*

Свијет је чудо, али треба бити (са)трепетник, па то чудо видјети, доживјети и прочитати, па га опјевати и пронијети у трепет слова и стихова. То чудо је једнако међу биљкама, птицама и животињама као и међу

људима. Зато су сврака и орах достојни сонета. Док сврака држи орахов плод у кљуну, пјесник већ види како ће из тога ораха израсти стабло, а на његовој грани ће се радовати неко свракино птиче потомче:

*Видим њвој орах млад из кљуна
На земљу њага и већ ниче
И расће изнад шумској жбуна
На њрани видим њвоје њиче.*

Пјесник је у дијалогу са свијетом у којем открива мала и велика чуда, са људима и њиховим лицима, са прецима и њиховим наслеђем, са књижевношћу и културом. Тај дијалог ове поезије са пјесничком сабраћом једва да смо и назначили. Ријеч је о изузетно богатој књизи која свога читаоца позива на лирску гозбу. Колико ћемо од те гозбе добити, зависи највећма од нас.

Јован Делић

О ЗБИРЦИ ПЕСАМА ИЗНАД ОБЛАКА ВЕРОЉУБА ВУКАШИНОВИЋА

(Реч на додели Награде „Бранко Ћопић“ у Клубу САНУ)

Уз уводну песму „Самар“ (највиши врх Гледићких планина), која је поентирана песничким сазнањем да *Уз њесму је ѡеже неїо уз ѡланину*, најновију, једанаесту збирку песама Верољуба Вукашиновића *Изнад облака* (Београд, Просвета, 2012) чини још пет лирских руковети: „Боже мили“, „Човек и век“, „Ливада и стрн“, „Пегазова зоб“ и „Помилуј“, омањи скуп молитвене лирике.

Мада у песмама „Летица“ и „Прими ме, Мораво“ (из циклуса „Боже мили“) све, под окриљем пантеизма, врви од буколичких и еклогичких расположења, мада у њима, поред преважућег усхита пред лепотама моравских и ширих националних пејзажа, има и еротске понетости – тај циклус првенствено сенче тамне слике стварности. Не би се у песми „Дрво јаворово“ без велике невоље зајадиковало: *Мене нека шуїа мори*, јер разлога за то морење има и превише – и личних и колективних. На петнаест дана после очеве смрти песник вели: *Оглеїше из ока она цвркуї ѡїїица*, / *А у срцу сїїално їори вошїаница*; или: *Заїеже се сїїруна*, за ѡесму без їласа. / *На небеској њиви жиїо се шїаласа*. Ту су и напуштена воденичишта, с којих се тек може послати невесео песнички извештај да *Са ової месїа неко је несїао*. Ту су и закоровљени шљивици, међу којима је и онај с једном једином шљивом, под којом се, обраслом у трњак, налазе предачки гробови:

*Кроз исџорију нашеї брдскої рога,
Из модре џајне несџалих шљивика,
Сијају сунца џлавичасџої џлода –
Те живе очи шљивомученика.*

Ту су и слике опустелих села, са оронутим и урушеним домаћинствима (*Кров се џрикрада ка срцу оџњишџа*) и са заливађеним и пошумњеним виноградима (*Усред виноџрада џде сјао је гренак / У џлоџвом жбуну џлави се сџомена*). Вукашиновићев песнички живопис о жалосном стању савременог српског села прати и трагање за смислом постојања (*Главу урањам у џрмку смисла*), док упоредо с тим – мада још увек *Сја Љубосџиња* – делују сатируће животне силе, оличене у симболу вршалице (*Вршалица ради, врше слої џо слої / Усџомена мојих, рукоџиса мої*). Преокупиран и последњим, есхатолошким питањима, Вукашиновић се дотиче и оностраности, молећи да га *на грују обалу* пребаци завичајна речица Летица, доводећи је тако у тесну везу с Летом, митском реком Доњег света и заборава.

У циклусу „Човек и век“ Вукашиновић, уз промишљање и слављење њихових поука, порука, дела или чега другог, опева конкретне људе. У тој малој циклусној галерији стоје: пуковник Николај Рајевски, духовници Серафим и Данило, као и један звонар, Ракићева Јефимија, штап владике Николаја Велимировића:

*Од очију скривен, у ризницу склоњен,
Миран као фрула засџала у звуку,
На зид љубосџињскої конака наслоњен,
Чека нової свеца, чека нову руку.*

Ту су и песници Бранислав Петровић и Драгомир Брајковић, а међу њима је и наш знаменити савременик Добрица Ћосић:

*Са веком својим он се рвао
Човечио му лице зверово,
Кад би ја рв века ојхрвао,
У себи чуо је реч Прерово.*

Целим овим циклусом струји чежња за *далеким сунцем*, које стоји над пометеним и поремећеним светом, светом пуним свакојаких страха, што је спонтано, у ритмичким размацима, узроковало призивање Господа и тражење помиловања. Не можемо се, са друге стране, отети ни необичном утиску да је Вукашиновић у песми „*Јефимија Милана Ракића*“ осавременио чувену Ракићеву песму „*Јефимија*“, уневши у њу – а уз потпуно ритмичко-мелодијско сагласје с њом – нове трагичне тонове, проистекле из савременог српског националног удеса. То је нарочито видљиво у првој строфи те песме:

*Друја је сад свейлосѣ на видѣку целом,
Ал нас ојейѣ исѣо осећање веже
Да у нама нејде гесио се ѣрелом
И да нека коб нас неумиѣно сѣеже.*

У циклусу „*Пегазова зоб*“ Вукашиновић прославља поезију и поетизује мистерију песничког стваралаштва, то јест оно од чега се ствара живо биће песме; али упоредо опева и тежину и огромност улога у све то. Можда оно прво понајбоље потврђују песме с поетичним насловима: „*Орхидеја*“, „*Топола*“ и „*Јорговани*“, а оно друго песме „*Дистиси*“ и „*Анђелу, чувару*“. У овај циклус увршћена је и песма „*Крилати коњ*“ (а то је митски коњ Пегаз, симбол песничког надахнућа). То је учињено вероватно и зато да би се истакла сумња у значај и смисао поезије, као и уметности уопште, у савременој електронској ери,

у времену муњевитих комуникација. Зато би се могла успоставити макар и мала паралела између Бодлерове песме „Албатрос“ и ове Вукашиновићеве: у обема се пева о унижавању лепоте и ругању лепом. Ево какав је Вукашиновићев *крилаши* коњ пошто се приземљио у виду животиње, односно пошто је детронизован:

*И крила су му се сасвим смањила,
Којрена сјајна се исшањила,
Уместио глаке чекиња израсла.
Та слика из сна са јавом је срасла*

У циклусима „Ливада и стрн“ и „Помилиј“ углавном преовлађује хришћанска православна тематика, проткана молитвеним тоновима и окрепљењима, а местимично меланхолијом и осећањем греховности, као и критичким опсервацијама о модерном добу и животу. Песме „Благовести“ из првог циклуса лепо показују како Вукашиновић свој високо емотиван и прочишћен певни тон уверљиво саображава с лирским садржајима и сликама. У трећој децими те песме афирмишу се, иако уз песникову свест о пролазности живота, телесно и земаљско:

*Пролећној дана, а ђред јесен своју,
Која мом оку мења цвећну боју
(И ајрил сенчи сејнијим акрилом),
Прислоних љаву на земљино крило
И у њом ђрену чудесној блаженсџва
Осејих да ме мајнејши џол женсџва
Привлачи земљи, која још се врџи
У вечном риџму рађања и смрџи,
Док лежах џако, са џврчком у слуху
Размишљајуџи о џелу и духу.*

Све се то у завршној четвртој строфи, уз тајновито и мистично појављивање нечег *шїо је иза шварної сшварно*, преображава у лепу благовештенску визију с молитвом:

*И све, огједном, учини се мени
Да сја нејасно, у некој коїрени
Од машерије, хлорофила, лаїи,
Да све шїо весї је коју нейознаїи
Гласник доноси, а одговор їласи:
По милосшї нас їомилуј, и сїаси.*

Версификацијски гледано, Вукашиновић најрадије, а по мом осећању и најбоље, пева, уз ефектно коришћење опкорачења, у римованим силабичко-тонским метрима, чешће у јампском једанаестерцу и трохејском дванаестерцу, а ређе у јампском седмерцу, трохејском осмерцу, јампском десетерцу и дактило-трохејском десетерцу. У песмама „Вршалица“ и „Четири строфе“ он је, искључиво се користећи њим, упослио и каталектички трохејски дванаестерац (то јест стих са изостављеним дванаестим слогом, а са обавезно наглашеном једносложницом на једанаестом слогу, као на пример у стиховима из друге песме: *Ево, још је један заокружен їог, / Душа је у шїелу шїајансшвени ког*). Вукашиновићу нису страни ни римовани силабички метри, као на пример осмерац, деветерац и десетерац. Иначе, његов римариј углавном је солидан, а понекад иновативан и раскошан, мада је понегде могао бити и дотеранији и умеренији. Надаље, збирка песама *Изнад облака* има и веома богату строфику: почев од дистиха, ту су још: терцина, катрен, квинта, секстина, септима, октава и децима. Од утврђених песничких облика Вукашиновић радо користи сонет,

у којем је у овој збирци испевао осам песама. Најуопштеније речено, Вукашиновићева версификација, у којој се срећу и повремена ритмичка отежања, дубоко је укорењена у метричку традицију српског класичног стиха – романтичарску и постромантичарску.

Заснивајући своје певање на класичном српском песништву, али и на нашој усменој поезији, као и на оним поетичнијим токовима у оквиру посткласичне српске лирике, Вукашиновић се и у збирци песама *Изнад облака* наново потврђује као изразит лиричар. У његовој лирској душевности и духовности одражавају се, у складним тоновима и јасним сликама, и лепота и трагика постојања. Вукашиновићево лирско ја – својом кроткошћу и добротоу, а отвореног срца и душе – прислужује, у пуној посвећености, свему оном о чему пева, што је најчешће осенчено тугом пролазности.

Милосав Тешић

ЛИРСКИ ШАПАТ ВЕРОЉУБА ВУКАШИНОВИЋА

На случајном лирском узорку из било које од десетак објављених књига, могу се уочити кључне поетичке тачке и установити нека основна својства поезије Верољуба Вукашиновића. У оваквом приступу помогао ми је и сам пјесник који се од прве збирке *Чезња за вршом* па до ове награђене Петровданским вијенцем под насловом *Изнад облака*, није битније мијењао, као и сваки дубоко укоријењени пјесник: у сваком случају није то чинио по диктату сезонских поетичких мода, већ само по логици унутрашњег пјесничког и духовног зрења и налозима пјесме. Вукашиновић је, заправо, пјесник једне књиге коју у „лирским круговима“ тематско-мотивски прошширује, мисаоно продубљује и сликовно и мелодијски обогаћује. Већ на први поглед уочљиво је да овај пјесник пише „целу лепу песму“, најчешће у везаном римованом стиху који се креће у метричком распону од шестерца до четрнаестерца. Андрићевски речено, калуп Вукашиновићеве осјећајности јесте катрен, или још боље и тачније сонет - древна форма дугог и дубоког памћења, у подједнакој мјери отворена за душевна стања лирског субјекта и за егзистенцијална и метафизичка питања, у најширем смислу ријечи.

Вукашиновићева пјесма је као нека вјешто резбарена и лијепо украшена музичка кутија из које допире матерња мелодија у финим сазвучјима молитве и лирске исповијести, дескриптивних дионица и запјевке над ишчезлим свијетом дјетињства и завичаја. Чују

се, додуше све тише, и гласови пјесничких предака – од Јефимије преко Змаја, Шантића, Дучића, Црњанског, Десанке Раичковића – до Нога и Тешића и још понеког савременог пјесника. Има у овој поезији и нешто од заумне прозачности и ведрине наше народне лирике, а баве понекад и онај чвршћи, епски стих тек да изостри слику или подупре морално увјерење и да нас потсјети како смо и на тај начин постојали.

Верољуб Вукашиновић пјева стишано, претпразнички свечано, некако старински отмено, рекло би се и помало наивно, али са пуном свијешћу о количини и врсти дара којим располаже. Ова поезија је сва у жудњи за духовним висинама, вертикално усмјерена ка врхунцима чисте истине и љепоте и другим богоносним садржајима. Нема у њој баналности свакодневља ни буке и бијеса историје; нема ни ироније ни сарказма, агресивности и раздражљивости постмодерног лирског субјекта. А кад се пјесник невољко спусти испод облака, и његова се пјесма смрачи, а стих постаје тримији и безвољнији.

Душа, пчела, јагње, анђео, лептир, свијећа, липа, икона, двери, преци, кућа, отац, вода, свјетлост.. то су кључни, носећи симболи које Вукашиновић на разне начине упошљава, варира, понавља и распјевава. Њему још нису зарђала чула за љепоту и тајанство природног пејзажа, за морална, али и онострана, метафизичка питања. Ријеч је, дакле, о пјеснику нагласеног религиозног надахнућа и иконичког погледа на свијет. Он у томе није ни усамљен ни издвојен, нити му је стало да то буде, али јесте по много чему другачији, темељнији и аутентичнији и у изабраној наивности, искренији у свом религиозном доживљају у односу према Богу и крајњим питањима.

Видјели смо како је „пошљедње вријеме“ разградило многе куле и градове, али је у општем расулу понешто и претекло, па се чак, неким чудом, и обнавља. Јасно је видљива, рецимо, обнова религиозности или барем побожности, како у народном животу – по оној која каже да без невоље нема богомоље – тако и у књижевности, у поезији нарочито. И ту, како обично бива, има свега – и врхунских пјесничких достигнућа, али и сурогата Нису ријетки пјесници који су до јуче пјевали о Титу и самоуправљању, а данас с подједнаким жаром, кличу православљу и Светом Сави, који су преко ноћи Кумровец замијенили Хиландаром, а да се у њиховим стиховима не види како је до тог обрта дошло; нема трунке тзв. интелектуалне скепсе, ни самокритике ни покајања, ни дрхтаја пред силама немјерљивим; ни трага оне унутрашње драме која истинск духовне преображаје прати.

Знам за тврдњу како је искреност у поезији више стилска него морална карактеристика, познато ми је, такође, да пјесма религиозне садржине није и не мора бити само због тога вреднија од оне атеистичке, чак и богохулне, па ипак, остаје ми нејасна потреба да се и религиозна осјећања кривотворе, и да се јефтино кокетира са светим стварима, поготово кад знамо да ћемо неизбјежно, једном пред Господа стати – лицем у лице. И да ту никакве „игре огледала“ нису од велике помоћи. Пјесник, разумије се, није обавезан да проповиједа догму, нити да штити канон, већ да по мјери свога дара свједочи божије присуство у свему, а нарочито на оним скритим и затуреним мјестима, у наизглед ситним и неважним стварима и појавама. Бој је *йомало све шїѡ зари*, каже Јован Дучић и та се тврдња, у знатној мјери обистињује у многим Вукаши-

новићевим стиховима у којима пјесник трага за живим знацима божијег присуства – на небу и на земљи, на лицима ближњих, у животима давних предака које пјесмом накнадно посвећује, у води и дрвећу, у пчели и мраву, јаворовом листу, капи росе, а нарочито у језику - у ријечима својим и туђим.

Верољуб Вукашиновић је рођењем удахнуо светост плаве љубостињске тишине и мирис њених липа, рано чуо молитвени шапат и бруј литургије и нешто од тога прелило се и у његове најбоље пјесме. Отуда у овој поезији чиста, просијана и сакрализована лексика, лакокрила једноставност и пјевљивост; отуда и дјетиње наиван али и дубок доживљај природе као храма, као у језику узнесене и распрострањене манастирске порте. Одатле, коначно, потиче и несвакидашња благод и смјерност оне која је везла *Похвалу кнезу Лазару*. И све је то код овог пјесника готово природно стање душе и духа, неодвојив дио сензибилитета, па ако хоћете, и његовог карактера. У томе је, поред осталог, и залог његове лирске аутентичности.

Па и кад клоне и посумња, а дешава се и то, та се сумња, баш као и код Дучића, не односи на Творца, на склад и љепоту његовога дјела, већ прије свега на самог човјека - на трагичну двојност људске природе, на слабости у искушењима, на разорност страсти и противјечности подухвата, рачунајући и онај пјеснички. У непрестаном разговору са поезијом, преиспитујући њене моћи да се домогне оних тајанствених предјела „иза облака“ и тако продре у виши смисао и тајну нашег постојања, пјесник записује и овај стих – *шeжe је уз ијесму нeгo уз иланину*. Можда и јесте тако, мада ми лично пјесничко-планинарско искуство не допушта да се у потпуности сложим са овим инвен-

тивним поетичким исказом, тим прије што ни Вукашиновићева пјесма не одаје све оне стваралачке муке и тегобе које пјесници понекад патетично драматизују. Прије би се могло рећи да ови стихови исијавају и на читаоца преносе ону тиху радост са којом су и стварани, без обзира на то о чему говоре. Све сам склонији да том радошћу мјерим пјесничке домете – и туђе и своје.

Било како му драго, тек ваља на посљетку рећи да се лирски шапат моравског исихасте Верољуба Вукашиновића чује даље и разговетније од многих неуротичних и загрцнутих гласова који допиру са наше расклимане књижевне позорнице.

Ђорђо Слагоје

ПОЕТСКИ ТРОПАРИ В. ВУКАШИНОВИЋА*

(Верољуб Вукашиновић, *Изнад облака*,
Просвета, Београд, 2012. године)

Свак ко пажљиво прочита збирку пјесама Верољуба Вукашиновића која је насловљена више него ли симболичним насловом *Изнад облака* сложиће се да је Владета Јеротић пишући о овој књизи с правом њену поетску грађу подијелио на тематске кругове које чине „песме из родног краја и природе (*Боже мили*), из српског народа и његове историје (*Човек и век*), из хришћанске, православне прошлости, садашњости, али и будућности (*Помилуј; Ливада и сјѣрн*)“.

На овај начин сложеној мотивској структури ових Вукашиновићевих пјесама наука о књижевности ће сигурно придружити још понеки мотивски круг који се на први поглед и не може лако видјети, а ми ћемо се овдје укратко позабавити поетским илустрацијама и пјесничким сликама из већ поменуте хришћанске, православне, ми би смо рекли српске светосавске прошлости и садашњости.

Пјесниковом поетском топографијом не доминирају само Гледићке планине и пјесников Самар који се попут Арарата уздиже пут плавог неба и чијем врху, изнад облака, пјесник искрено тежи исповиједајући се:

Уз Самар планину једном сам се пео,
Кушајући себе кроз дан јулски, врео.
Пружајући руке ка пространству плавом
Гледах како орли круже ми над главом.

(Самар)

* Верољуб Вукашиновић, пјесник из Трстеника, добитник је *Пејровданској ђоејској вијенца*, Калиновик, 2013. године.

и заносно прелијепа Морава па још чуднија, мистична ријека Летица, него том пјесничком топографијом, не без разлога, и никако не случајно, доминирају православни храмови, хришћанска љубав и ликови мудрих монаха који су у молитвеном дослуху с анђелима.

Кад говори диригује,
Анђели диригују њему.
Небеску музику он чује,
У свему је она, у свему.
(*Ошац Серафим, Годачица*)

Али да би приступио тим светињама, тим молитвеним мјестима, да би имао шансу да чује и разумије мудри говор монаха и да би се у стиху с њима сјединио, пјесник зна да мора, и да жели да буде очишћен од наших овоземаљских гријехова, што је опет једино могуће проласком кроз свету воду, кроз његов Јордан, а то је у овом случају ријека Летица.

Летице реко, ти ме опери
Од прљавштине и злих дела,
Ти ме очисти од тамних звери
Које се крију иза мог чела.
А срцу овом, које врлуда
Као рибица у твојем виру,
Помози да се у часу суда,
Кад увир дође његовом хиру,
Са ове обале пребаци преко
На другу обалу, Летице реко.

(*Летица*)

Ти узвишени топоними, ти путокази нашег постанка и постојања започињу свакако и то не случајно можда најљепшом од свих поетских и стварних слика, сликом завичајне Љубостиње:

Сва од надања и од питања,
Сва извезена чипком времена,
Сја Љубостиња, наша светиња.

(Сја Љубосѣиња)

којој се док „Свеѣле на силној евројској води“ придружују:

Манастир Базјаш и Соколовац,
Златица, Дивић, па Белобрешка.
Дунавски галеб, корморан ловац.
На плавој води лађа се мрешка.

(Дунавска клисура)

Али, љепша и силнија од свих вода је ипак Морава.
Она уз Летицу, тај пјесников Јордан, као крвоток успо-
мене из завичаја, младалачке трептаје и сумње, сми-
сао зрелости и искрена надања веже не само са лого-
сом, с анђелима и Љубостињом, с Милицом, Јефи-
мијом и Мајком Божјом, него постаје и крстоносна
вертикала која у узвишене вијенце поезије сплиће
небеску и овоземаљску Србију.

Ту још чују се звона косовска,
Пој монахиња, песма небеска,
Ту још види се, сва жуборава,
Како Србијом тече Морава.

Тече Морава, теку столећа,
Кроз све јесени, кроз сва пролећа,
Кроз све сумраке, кроз сва свитања
Светли светиња. Сја Љубостиња.

(Сја Љубосѣиња)

Појединачне одреднице пјесничке топографије,
тих саборних вјечних молитвишта осим оца Серафи-
ма из манастира Годачица укрепљује, с другим свети-

лиштима повезује и на сигуран пут наводи и монах
Данило из манастира Дубрава.

Монах Данило, идући трагом
Божије промисли, пронађе сам
У стрмом кањону Увца место
Где некад беше подигнут храм.

(Манасѿир Дубрава)

А осим њега и многих монаха иних, штитећи нас
под капом небеском овако неопрезне од разних врт-
лога, олуја и глобалистичког лажног сјаја, однекуд с
висине испод окриља Светог Саве нас несигурне на
пут истински, на пут православни усмјерава Свети
владика Николај Велимировић.

Мудар као змија, као голуб питом,
Са круном на врху, сраслом са три прста,
Окружен анђелском, невидљивом свитом,
Постављен у осну вертикалу крста.

(Шѿай Владице Николаја)

Трагајући за смислом постојања, за чврстим осло-
нима који су се одржали у варљивом времену Вукаши-
новић је свјестан стрампутица којим смо прошли у
грешном двадесетом вијеку и неминовног сусрета са
нама самима да би смо прикупили неопходни духовни
пртљаг и кренули својом стазом на којој су ипак нај-
сигурнији наши стари, макар и наизглед изблиједјели
путокази. Тај изгубљени двадесети вијек није само
изгубљен у смислу протицања времена и његовим
узалудним губитком, него и много болнијим самопо-
нижавајућим цијепањем и одбацивањем свих духов-
них вриједности и ослонаца зарад туђих идеја које су
служиле и још увијек служе само за властито самоса-

тирање. Због тога се Вукашиновићево враћање сигурним ослонцима макар они били тренутно само у назнакама молитвених слова на похабаним, некад скупоцјеним царским тканинама доживљава као наше колективно отрежњење и једини спас.

Векови су прошли, народ опет страда,
Раслабљеност наша у срцима цвили.
Из минулог века дописује сада
Молитвено слово, на раздртој свили.

(Јефимија Милана Ракића)

Пјесник колективно, народно отрежњење не доживљава као туђе, као оно које га се много и не тиче, него искрено и као своје лично коме бар мало жели да допринесе постом и молитвом пред упаљеним кандилом.

Отпијен је пехар, оглодана кост,
Кандило сад гори, почео је пост.
На источном зиду икона и рам.
Време је да души додам један грам.

(Чешири сѝрофе)

Због тога колективно, свенародно, толико жељно очекивано отрежњење и истинско покајање, то очишћење од нововјековних гријехова у овој књизи резултира општим вапајем у пјесми *Човек и век*

Подај, Господе, будућем соју
Понеку кап још, из дреновине.
Црнилу века промени боју.
И помилуј нас, невине и вине.

(Човек и век)

да би се након тога стекло право да горе, изнад облака, осјетимо сјај и драж небеских предјела, сјај вјечне небеске Србије којој пјесникова душа искрено тежи.

Постоји гора, прозрачна,
Сва од чудесних сијања,
Од зрака изнад облака.
Ка њој ми душа приања.

(Прозрак)

А да би се то заиста и десило, да бисмо заслужили
путеве вјечности тамо изнад облака, да би бар у небес-
ком царству поезије, а онда и у нашем животу засуш-
ном тамо гдје „Пред цариницима дрхти душа / Прето-
варена товаром тајни“ у миру Божјем стигли, морамо
се и ми као и Вукашиновић потрудити да савјетодавна
порука монаха Данила не буде узалудна.

Ослушни себе, пронађи темељ,
И откопаћеш скривено благо.

(Манасџир Дубрава)

Раде Лаловић

Фoшo-йpилoї

На путу за Калиновик – предах пред Романијом

Верољуб Вукашиновић, Ђорђо Сладоје, Рајко Петров Ного, Ранко Батинић, Јован Делић, Милан Ненадић и Милосав Тешић, на „Кули“ код Сарајева

На Ноговом кућишту – Рајко Петров Ного и Верољуб Вукашиновић

Са Елезима, Борије

Верољуб Вукашиновић
на Ноговој ливади, Борије

Пред зовом, на Боријама: Милосав Тешић, Драган Хамовић, Милева
Комљеновић, Рајко Петров Ного, Верољуб Вукашиновић, Јован Делић

Сњежан Лаловић и Верољуб Вукашиновић, Калиновик

У повратку, на Романији: Рајко Петров Ного, Милосав Тешић, Верољуб Вукашиновић, Јован Делић, Милан Ненадић, Драган Хамовић

Верољуб Вукашиновић овенчан „Петровданским вијенцем”

Награда „Петровдански вијенац” Верољубу Вукашиновићу

О їеснику

ВЕРОЉУБ ВУКАШИНОВИЋ

Рођен 1959. године у Доњем Дубичу код Трстеника.

Завршио Југословенску и општу књижевност на Филозофском факултету у Новом Саду.

Књиге песама: *Чежња за вршом*, 1993; *Повесмо*, 1995; *Како је тихо Господе*, 1999, 2000; *Двери у лијама*, 2001; *Ојроси јаће бело*, 2002; *Шумски буквар* (песме за децу), 2003, 2006; *Цвећна недеља*, 2004; *Свећлоси у брдима* (изабране и нове песме), 2007; *Вршлар*, 2008; *Лице*, 2009. *Изнад облака*, 2012. *Самар* (избор) 2014.

Приредио *Пред дверима*, избор из српске молитвене поезије, 2005. Са Марком Недићем уредио зборник о Добрици Ћосићу *Писац и историја*, 2004. и приредио зборник *Миодраг Ибровац и његово доба*, 2012. Објавио монографију села Доњи Дубич, 2014. Уређује зборнике *Савремена српска проза* који излазе у Трстенику, поводом истоимене књижевне манифестације.

Добитник је песничких награда: *Милан Ракић*; *Печаи вароши сремскокарловачке*; *Јефимијин вез*; *Србољуб Мишић*; *Кондир косовке девојке*; *Кочићево јеро*; *Змај оћени Вук*; *Бранко Ћојић*; *Пејровдански вијенац* и других.

Заступљен у више антологија српске поезије.

Члан је Удружења књижевника Србије.

Живи и ради у Трстенику.

Садржај

Уводна напомена	5
-----------------------	---

* * *

На путу за Калиновик	7
----------------------------	---

СТАРА КУЋА

Љиве	11
Дуб	12
Трагови	13
Коledo	14
Рустул гора	15
Љељен	16
Смрт јелена	17
Повесмо	18
Вода	19
Запис	20
О ватри	21
Стара кућа	22
Отац	23
Ноћни рефрен	24
Старе речи	25
Стара кућа, алилуј	26
Бивше куће укућани	28
Ракијски шапат	29
Чатмара	30
Ексер	31
Пред прагом старе куће	32
Одлазак у село	33
Присоје	34

СВЕТА МЕСТА

Грлица.....	37
Пчела.....	38
Пчелињак.....	39
Јесен у пчелињаку.....	40
Света места.....	41
Вечерњи бруј.....	42
Љубостиња. Пчелињак.....	43
Како је тихо, господе.....	44
Зидање Љубостиње.....	45
Јунско јутро у Љубостињи.....	46
Молитва за благослов у пчелињаку љубостињском.....	47
Молитва кнегињи Милицы.....	48
Мала светосавска молитва.....	49
Два жичка сонета у цветној недељи.....	50
Плач.....	52
Соколица.....	53
Мала госпојина у Мостару 2008.....	54
Ноћ у Острогу.....	55

МОРАМ НА МОРАВУ

Три питања путнику.....	59
Стражилово.....	60
На повратку из Врања.....	61
Летњи дан у манастиру Савина.....	62
Путовање у Херцеговину.....	63
Кућица од пужа.....	64
Пивско око.....	65
Један дан у Ивановцима.....	66
Месец над Темишваром.....	67
Вино Париза.....	68
Књижевно вече у Тверу.....	69
Старица на Волги.....	70
Морам на Мораву.....	71

МАЈЧИНА ДУШИЦА

Три брата	75
Вино	76
Недељно јутро	77
Опрости, јагње бело	78
Два лептира	79
Мајско јутро	80
Зидање храма	82
Мајчина душица	83
Можда песма	84
Чудесна ружа	85
Дивља нана	87
Игличе венче	88
Мушкатле	89
Брање шумских јагода	90
Треперење	91
Магнолија	92
Атом	93
Јесења светлост у брдима	94
У брдима још греје	95
Брдска стаза	96
Тренут	97
Сонет о свраки и ораху	98
Цвркул	99
Недељом у брдима	100

МАЛО СТАДО

Отац Николај	103
Отац Симеон	104
Отац Серафим, Годачица	105
Манастир Дубрава	106
Тачно у шест	107
Штап владике Николаја	108
Милован из криве реке	109
Човек и век	110
Милану Радићу посвета	111

Последњи сусрет са Ненадом Михајловићем.....	112
Пупин.....	113
Бранислав Петровић.....	114
Брајковић.....	115
Посланица Бранку.....	116
Писмо Светом Сави.....	117
Пред дедином сликом из Првог светског рата.....	118

ИЗНАД ОБЛАКА

Летица.....	121
Прими ме, Мораво.....	124
Дунавска клисура.....	126
Самар.....	127
Шљива.....	128
Дрво јаворово.....	129
Извештај са једног места.....	131
Боже мили.....	132
Поглед на напуштено сеоско домаћинство.....	133
Петнаест дана.....	134
Улазак у пчелињак.....	135
Вршалица.....	136
Срце пуковника Рајевског.....	137
Сја Љубостиња.....	138
Јефимија Милана Ракића.....	139
Благовести.....	140
Цвети.....	142
Петак.....	143
Анђео у Милешеви.....	144
Чај од мајчине душице.....	145
Чистилиште.....	146
Упитник.....	147
Крилати коњ.....	148
Четири строфе.....	149
Анђелу, чувару.....	150
Прозрак.....	151
Испит.....	152

Помилуј	153
Псалм 50.	154
Отисак	155
Ливада и стрн	156

О ПОЕЗИЈИ ВЕРОЉУБА ВУКАШИНОВИЋА

Рајко Петров Ного, <i>Како је шихо, Госѓоде</i>	159
Драган Хамовић, <i>Насушно лирско безазленсѓво</i>	167
Јован Делић, „Уз ѓесму је шеже неѓо уз ѓланину“	171
Милосав Тешић, <i>О збирци ѓесама „Изнад облака“</i> <i>Верољуба Вукашиновића</i>	186
Ђорђо Сладоје, <i>Лирски шаѓаѓ Верољуба Вукашиновића</i> . .	192
Раде Лаловић, <i>Поеѓски шройари В. Вукашиновића</i>	197
Фоѓо-ѓрилоѓ	203
О ѓеснику	211

Верољуб Вукашиновић
СВЕТИ ЖАР

Издавач
Графомарк, Лакташи

За издавача
Свешозар Теркеша

Библиотека
Калиновачки њоејски вијенац

Уредник
Ранко Бајинић

Опрема библиотеке
Драјан Тадиновић

Штампа
Графомарк, Лакташи

Тираж
500 примјерака

2015

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

ISBN

ISBN 978-9955-57-85-0

Верољуб Вукашиновић

СВЕТИ ЖАР

